

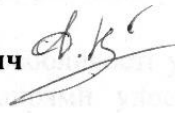
13
05.06.2024

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ «ЖИТОМИРСЬКА ПОЛІТЕХНІКА»

ФАКУЛЬТЕТ БІЗНЕСУ ТА СФЕРИ ОБСЛУГОВУВАННЯ

КАФЕДРА МЕНЕДЖМЕНТУ, БІЗНЕСУ ТА МАРКЕТИНГОВИХ
ТЕХНОЛОГІЙ

ОСТРИЦЬКИЙ Артур Анатолійович
(студент групи ПВ-5)

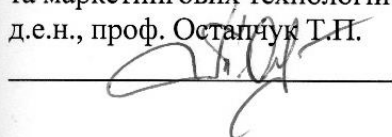

БАКАЛАВРСЬКА КВАЛІФІКАЦІЙНА РОБОТА

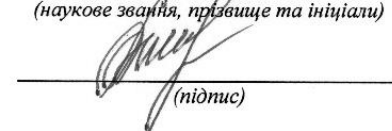
УПРАВЛІННЯ НЕОБОРОТНИМИ АКТИВАМИ
ТОВ «КОТЛОЗАВОД КРІГЕР»

(представлена на здобуття ступеня вищої освіти «бакалавр»
галузі знань 07 «Управління та адміністрування» спеціальності
076 «Підприємництво, торгівля та біржова діяльність»)

Допущено до захисту
протокол № 5
від 03.06.2024
зав. кафедри менеджменту, бізнесу
та маркетингових технологій
д.е.н., проф. Остапчук Т.П.

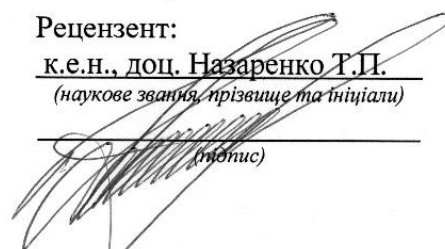

Керівник роботи:
к.е.н., доц. Вигівська І.М.
(наукове звання, прізвище та ініціали)

(підпис)

Рецензент:
к.е.н., доц. Назаренко Т.П.
(наукове звання, прізвище та ініціали)

(підпис)

Житомир, 2024

Анотація

Острицький А.А. Управління необоротними активами ТОВ «Котлозавод Крігер» – Рукопис.

Бакалаврська кваліфікаційна робота представлена на здобуття ступеня вищої освіти «бакалавр», галузі знань 07 «Управління та адміністрування» спеціальності 076 «Підприємництво, торгівля та біржова діяльність». – Державний університет «Житомирська політехніка», Житомир, 2023.

У бакалаврській кваліфікаційній роботі розглянуто особливості управління необоротними активами підприємства та визначено напрями удосконалення відповідного процесу.

Ключові слова: необоротні активи, підприємство, основні засоби, нематеріальні активи, знос.

Annotation

Ostrytskyi A.A. Management of non-current assets of Kotlozavod Kriger LLC - Manuscript.

The bachelor's qualification work is presented for obtaining the degree of higher education "bachelor", field of knowledge 07 "Management and administration" specialty 076 "Entrepreneurship, trade and exchange activity". - Zhytomyr Polytechnic State University, Zhytomyr, 2023.

In the bachelor's qualification work, the peculiarities of the management of non-current assets of the enterprise were considered and directions for improvement of the relevant process were determined.

Key words: non-current assets, enterprise, fixed assets, intangible assets, depreciation.

ЗМІСТ

<i>Вступ</i>	4
<i>Розділ 1. Теоретичні основи управління необоротними активами підприємства</i>	
1.1. Поняття та структура необоротними активами підприємства.....	8
1.2. Система управління необоротними активами підприємства.....	15
1.3. Методичні засади оцінки ефективності формування та використання необоротних активів підприємства.....	21
1.4. Нормативно-правове та інформаційне забезпечення відносин у сфері управління необоротними активами підприємства.....	27
Висновки до розділу 1.....	30
<i>Розділ 2. Аналітична оцінка стану та напрями удосконалення управління необоротними активами ТОВ «Котлозавод Крігер»</i>	
2.1. Організаційно-економічна характеристика підприємства.....	33
2.2. Діагностика фінансово-економічного стану ТОВ «Котлозавод Крігер».....	39
2.3. Стан необоротних активів на ТОВ «Котлозавод Крігер».....	47
2.4. Напрями підвищення ефективності управління необоротними активами в ТОВ «Котлозавод Крігер».....	57
Висновки до розділу 2	64
<i>Висновки</i>	67
<i>Список використаних джерел</i>	71
<i>Додатки</i>	77

ВСТУП

Актуальність теми дослідження управління необоротними активами суб'єктів господарювання є надзвичайно високою в сучасних умовах. Необоротні активи відіграють ключову роль у забезпеченні ефективного функціонування та розвитку підприємств, оскільки формують матеріальну основу їх господарської діяльності. Від стану, структури та ефективності використання необоротних активів залежать виробничі потужності, технологічний рівень, конкурентоспроможність і, як результат, кінцеві показники діяльності суб'єктів господарювання. Разом із цим, зростання динамічності та непередбачуваності ринкового середовища вимагає постійного вдосконалення механізмів управління необоротними активами для забезпечення адаптивності підприємств до змін.

Особливої актуальності набуває оптимізація структури необоротних активів, своєчасне оновлення і модернізація основних засобів, ефективне управління інноваційними нематеріальними активами в умовах обмеженості інвестиційних ресурсів та необхідності їх раціонального розподілу.

Додатково є необхідність удосконалення нормативно-правового регулювання обліку та звітності щодо необоротних активів. Діючі положення бухгалтерського обліку потребують адаптації до сучасних умов господарювання з метою підвищення інформативності та прозорості обліку цих активів. Ефективне управління необоротними активами є також запорукою забезпечення фінансової стійкості та економічної безпеки підприємств, підтримання оптимальної структури капіталу, мінімізації ризиків і зміцнення їх конкурентних позицій.

Таким чином, дослідження проблематики управління необоротними активами на підприємствах є вкрай актуальним, оскільки воно спрямоване на пошук шляхів підвищення ефективності їх використання та забезпечення стабільного довгострокового розвитку суб'єктів господарювання в умовах сучасних економічних викликів.

Метою дипломної роботи є обґрунтування теоретичних положень відносно

необоротних активів, а також рекомендацій щодо вдосконалення системи управління необоротними активами для підвищення ефективності їх використання та забезпечення стійкого довгострокового розвитку ТОВ «Котлозавод Крігер».

Для досягнення цієї мети в рамках дипломної роботи поставлено та вирішено такі завдання:

- дослідити економічну сутність, класифікацію та особливості необоротних активів як об'єкта управління на підприємстві;
- проаналізувати чинну нормативно-правову базу, що регулює облік та звітність щодо необоротних активів, та визначити напрями її вдосконалення;
- оцінити стан, структуру та ефективність використання необоротних активів на ТОВ «Котлозавод Крігер»;
- виявити проблеми та чинники, що впливають на ефективність управління необоротними активами на ТОВ «Котлозавод Крігер»;
- розробити практичні рекомендації щодо вдосконалення механізмів управління необоротними активами на підприємстві, спрямовані на підвищення їх віддачі та забезпечення стійкого розвитку;

Об'єктом дослідження є фінансово-господарська діяльність приватного підприємства ТОВ «Котлозавод Крігер»

Для комплексного дослідження управління необоротними активами на підприємстві в рамках дипломної роботи можуть бути застосовані різноманітні методи. До методів теоретичного дослідження належать аналіз і синтез для поглибленого вивчення економічної сутності, класифікації та характеристик необоротних активів, індукція та дедукція для узагальнення теоретичних положень та розробки практичних рекомендацій, порівняння для зіставлення підходів до обліку та регулювання необоротних активів, а також абстрагування для виокремлення ключових факторів впливу на ефективність управління ними.

Методи емпіричного дослідження включають документальний аналіз для

вивчення облікової, фінансової та статистичної звітності підприємства, економіко-статистичні методи для оцінки стану, структури та ефективності використання необоротних активів, метод експертних оцінок для виявлення проблем управління ними та чинників, що на них впливають, а також метод моделювання для обґрунтування ефективності запропонованих заходів з удосконалення управління необоротними активами.

У свою чергу, методи прикладного дослідження включають групування та систематизацію для класифікації необоротних активів і чинників, що впливають на ефективність їх використання, графічний метод для наочного представлення результатів аналізу та моделювання, а також економіко-математичні методи для обґрунтування управлінських рішень щодо необоротних активів.

Інформаційною базою дослідження управління необоротними активами підприємства є законодавчі та нормативно-правові акти, такі як національні положення (стандарти) бухгалтерського обліку, Податковий кодекс України та інші законодавчі документи, що регулюють облік та управління необоротними активами. Внутрішня звітність та документація самого підприємства, а саме бухгалтерська фінансова звітність, дані первинного та управлінського обліку щодо необоротних активів, а також внутрішні положення, накази та розпорядження, що регламентують управління цими активами. Важливим джерелом також наукова та спеціалізована література, зокрема монографії, підручники, навчальні посібники з бухгалтерського обліку та фінансового менеджменту, а також статті у наукових та фахових періодичних виданнях.

Практичне значення отриманих у дослідженні результатів управління необоротними активами підприємства може полягати в тому, що розроблені рекомендації щодо вдосконалення системи управління необоротними активами можуть бути впроваджені на досліджуваному підприємстві, що сприятиме підвищенню ефективності використання його матеріально-технічної бази, зміцненню конкурентних позицій та забезпеченню стійкого довгострокового розвитку.

Запропоновані шляхи вдосконалення нормативно-правового регулювання

обліку та звітності необоротних активів можуть бути використані при внесенні змін до відповідних положень бухгалтерського обліку, що підвищить інформативність та прозорість обліку необоротних активів на підприємствах.

Методичні підходи до оцінки стану, структури та ефективності використання необоротних активів, розроблені в роботі, можуть бути використані підприємству для проведення комплексного аналізу власних необоротних активів. Обґрунтовані економіко-математичні моделі оптимізації структури та управління необоротними активами підприємства можуть бути застосовані в практиці фінансового менеджменту для обґрунтування управлінських рішень.

Бакалаврська кваліфікаційна робота складається зі вступу, двох розділів, висновків, списку використаних літературних джерел, додатків. Основний зміст роботи викладено на 70 сторінках друкованого тексту. Робота містить 19 таблиць та 4 рисунків. Список використаних джерел налічує 65 найменувань. Робота містить 3 додатки.

РОЗДІЛ 1

ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ УПРАВЛІННЯ НЕОБОРОТНИМИ АКТИВАМИ ПІДПРИЄМСТВА

1.1 Поняття та структура необоротних активів підприємства

На сучасному етапі розвитку продуктивних сил необоротні активи залишаються ключовим фактором виробництва. Від рівня технічної оснащеності залежать якість продукції, продуктивність праці та навіть показники рентабельності. Будь-яке виробниче підприємство використовує широку номенклатуру необоротних активів. Розвиток необоротних активів як знарядь праці, засобів виробництва, зумовив потребу їх класифікації за спільними ознаками. Необоротні активи потребують чіткого і точного обліку, їх відображають не лише у бухгалтерських регістрах, а й у фінансовій звітності.

Продовжуючи думку Кузнєцова В. та Михайленко О., необоротні активи відіграють ключову роль у функціонуванні підприємства, адже вони є основою для здійснення виробничого процесу та надання послуг. Їх довготривале використання протягом більше ніж одного року або операційного циклу дозволяє підприємству отримувати економічні вигоди у вигляді доходів чи скорочення витрат. Правильне управління необоротними активами, включаючи їх оцінку, нарахування зносу, модернізацію та своєчасне оновлення, є важливим чинником забезпечення ефективної діяльності та конкурентоспроможності підприємства на ринку. Крім того, точний облік необоротних активів забезпечує достовірність фінансової звітності та прозорість для інвесторів та кредиторів. [1]

Для правильного визначення поняття "необоротні активи" та розкриття їх

сутності необхідно дослідити, як цей термін трактується в різних економічних науках. В економічній теорії, фінансах, бухгалтерському обліку він розглядається неоднаково, існують інші назви для позначення засобів тривалого використання. Щоб всебічно зрозуміти необоротні активи, слід вивчити праці різних економістів-науковців, які досліджували це поняття. Розгляд трактувань необоротних активів з погляду різних економічних дисциплін, а також ознайомлення з думками вчених дозволить глибше розкрити їх сутність.

Наведено різні трактування сутності поняття "необоротні активи" від різних науковців. Кожен автор пропонує своє бачення та визначення цього терміну, акцентуючи увагу на певних аспектах чи характеристиках необоротних активів. Порівняння та аналіз цих визначень дозволяє краще зрозуміти багатогранність поняття "необоротні активи" та виявити спільні риси, а також відмінності у підходах різних дослідників до його тлумачення(табл. 1.1).

Таблиця 1.1

Тлумачення необоротних активів різними авторами

Автор	Визначення
Диба В. М.	Необоротні активи – сукупність майнових цінностей підприємства, які багаторазово беруть участь у процесі господарської діяльності і які переносять на продукцію свою вартість частинами [2]
Загородній А. Г., Орзнік Г. Л.	Необоротні активи – сукупність майнових цінностей підприємства, які багаторазово беруть участь у процесі його господарської діяльності[3]
Кузнєцов В., Сихайченко О	Необоротні активи – матеріальні та нематеріальні ресурси, які належать підприємству і забезпечують його функціонування, термін використання яких складає більше одного року чи операційного циклу [1]
Мочерний С. В.	Необоротні активи – матеріальні, нематеріальні та фінансові ресурси, термін корисного використання яких перевищує календарний рік (або операційний цикл) [5]
Райс Е.	Необоротні активи – це будь-які активи, які підприємство використовує на довгостроковій основі (наприклад, будівлі, машини, транспортні засоби, комп'ютери), на відміну від поточних активів, які купуються для подальшого продажу

	покупцям [6]
Сеймон В. С	Необоротні активи – це сукупність матеріальних і нематеріальних ресурсів та прав, які належать суб'єкту господарювання, беруть участь у виробничому процесі, переносять свою вартість на продукцію частинами та корисний ефект від використання яких очікується отримувати протягом періоду, який становить більше одного року [7]

Продовження таблиці

Шелудько В. М.	Необоротні активи – це майно підприємства, яке призначене для тривалого використання у процесі фінансово-господарської діяльності [8]
----------------	---

Вивчення трактувань поняття "необоротні активи" різними науковцями дозволяє зробити узагальнюючий висновок про їх сутнісні характеристики. Незважаючи на певні відмінності у формулюваннях, усі визначення відображають основні ознаки необоротних активів як специфічного виду ресурсів підприємства.

По-перше, необоротні активи представлені сукупністю майнових цінностей, ресурсів або активів, які можуть мати матеріальну (будівлі, обладнання), нематеріальну (патенти, ліцензії) чи фінансову (інвестиції) форму. По-друге, вони характеризуються тривалим терміном корисного використання, що перевищує один рік або операційний цикл підприємства. По-третє, необоротні активи багаторазово залучаються до господарської діяльності підприємства, поступово переносячи свою вартість на вироблену продукцію частинами.

Важливою ознакою необоротних активів є їх функціональне призначення - забезпечувати безперервність виробничого процесу на підприємстві, приносячи при цьому економічні вигоди у вигляді доходів чи скорочення витрат. Саме завдяки використанню необоротних активів відбувається створення додаткової вартості на підприємстві.

Таким чином, незважаючи на деякі нюанси трактувань, усі наведені визначення відображають основну сутність необоротних активів як специфічного виду довгострокових ресурсів виробничого призначення, які поступово зношуються та забезпечують безперервність діяльності підприємства.

Необоротні активи характеризуються тривалим строком експлуатації, який передбачається протягом періоду, що перевищує 12 місяців або звичайний операційний цикл підприємства. Тривалий запланований термін служби є визначальною рисою, що дозволяє відокремити необоротні активи від оборотних(табл. 1.2).

Таблиця 1.2

Основні характеристики необоротних активів

НЕОБОРОТНІ АКТИВИ	
Форма прояву	Матеріальна і нематеріальна
Призначення	Використовується для досягнення цілей підприємства (отримання економічних вигод або забезпечення адміністративних, соціально-культурних цілей)
Строк використання	Планований строк корисного використання даних активів, як правило, протягом періоду, який перевищує 12 місяців, або звичайний операційний цикл, якщо він перевищує 12 місяців
Оцінка	Можливість достовірного визначення вартості
Амортизація	Вартість такого майна погашається шляхом амортизаційних відрахувань

Матеріальний актив розглядається як економічний ресурс, що має фізичну форму та може бути використаний протягом тривалого періоду часу у виробничій діяльності суб'єкта господарювання. Провідне місце серед матеріальних активів займають основні засоби - необоротні матеріальні активи, які підприємство утримує з метою використання у процесі виробництва чи постачання товарів, надання послуг, здавання в оренду іншим особам або для здійснення адміністративних і соціально-культурних функцій, очікуваний термін корисного використання яких становить більше одного року.

Компанії можуть мати довгострокові активи, що використовуються в операційній діяльності, проте не мають фізичної субстанції. Такі активи є нематеріальними. Незважаючи на відсутність матеріальної форми, ці активи надають конкретні права їх власнику. До прикладів нематеріальних активів

належать патенти, авторські права, франшизи, ліцензії, гудвіл, а іноді - програмне забезпечення та торгові марки.

Оцінка вартості нематеріальних активів є досить суб'єктивною, тому на балансі вони, як правило, не відображаються до настання події, яка об'єктивно вказує на їх вартість, наприклад, придбання нематеріального активу. Компанія часто відносить витрати на розробку нематеріальних активів власними силами до поточних витрат, а не капіталізує їх як активи, особливо за наявності невизначеності щодо обсягів витрат чи економічного терміну експлуатації таких активів. Проте існують також умови, за яких витрати можуть амортизуватись протягом передбачуваного строку корисного використання нематеріального активу.

Необоротні активи об'єднують різноманітні ресурси підприємства, проте їх основним елементом виступають основні засоби. До них відносяться інвестиційна нерухомість, земельні ділянки, будівлі та споруди, машини та обладнання тощо. За даними Державної служби статистики України, основні засоби становлять більшу частку майна як на рівні країни в цілому, так і на рівні окремих підприємств. [4] Крім того, до складу необоротних активів входять й інші активи тривалого використання, а саме: бібліотечні фонди, малоцінні необоротні матеріальні активи, тимчасові (нетитульні) споруди, природні ресурси, капітальні інвестиції, довгострокові біологічні активи тощо. Отже, необоротні активи являють собою сукупність різних за характером та призначенням ресурсів підприємства, об'єднаних спільною рисою - тривалим строком використання.

У цьому дослідженні основна увага була зосереджена на основних засобах, оскільки інші види необоротних активів, такі як капітальні інвестиції та довгострокові біологічні активи, були відсутні на досліджуваному підприємстві. Протягом останніх кількох років основні засоби, їх теоретичні та практичні аспекти, вивчалися крізь призму проблемних питань, зокрема амортизації, оцінки та відновлення їх стану. Робилися спроби вдосконалити методику обліку основних засобів для наближення її до міжнародної практики.

Основні засоби є невід'ємною частиною діяльності практично всіх підприємств, оскільки вони є особливим видом майна, що використовується як засоби праці у

процесі виробництва продукції, робіт чи послуг або для управлінських потреб протягом тривалого періоду часу. Їх характеризує багаторазове залучення до операційних циклів підприємства та поступова втрата вартості у міру експлуатації.

У трактуванні поняття "основні засоби" існує неоднозначність, оскільки в економічній літературі досі використовується термін "основні фонди". У бухгалтерському обліку застосовується поняття "основні засоби", тоді як в інших економічних дисциплінах вживається "основні фонди". Це часто призводить до непорозумінь і дискусій щодо відмінностей між цими поняттями. Хоча багато економістів(табл. 1.3) продовжують використовувати термін "основні фонди" для позначення матеріальних активів підприємства, як свідчить навчальна література з фінансів та економіки підприємства. Проте, на думку М.І. Бондаря, якісна відмінність між цими категоріями полягає в тому, що основні засоби є майном, яке має споживчу вартість і вартість, тобто вони відображають речові елементи процесу праці. Натомість основні фонди – це суто вартісна категорія, що відображає у грошовому вираженні кошти, витрачені на засоби праці. [10]

Таблиця 1.3

Тлумачення основних засобів

Бондарчук В.В	Основні засоби – матеріальні активи, які підприємство утримує з метою використання їх в процесі виробництва чи поставки товарів, надання послуг, здачі в оренду іншим особам чи для здійснення адміністративних і соціально–культурних функцій, очікуваний строк корисного використання яких більше одного року (чи операційного циклу, якщо він перевищує рік) .[12]
Борисов А.Б	Основні засоби – засоби праці виробничого та невиробничого призначення. Характерною особливістю ОЗ, є участь в процесі виробництва тривалий час, в перебігу багатьох циклів, при збереженні основних властивостей і первинної форми, при цьому поступове зношування і їх вартість переносяться на продукцію, що виготовляється[14]
Малюга Н.М.,	Основні засоби – сукупність засобів праці, які функціонують у сфері

Зеленіна О.О.	матеріального виробництва в незмінній натуральній формі протягом тривалого часу та переносять свою вартість на заново створений продукт частинами в міру їх зношення[13]
Михайлов М.Г.	До основних засобів належать матеріальні активи, які використовуються установою багаторазово і безперервно в процесі виконання основних функцій, надання послуг, строк корисного

Продовження таблиці

	використання яких більше одного року і вартість яких без податку на додану вартість та інших платежів перевищує 1000 гривень за одиницю (комплект) [15]
Бутинець Ф.Ф	Основні засоби – матеріальні активи, які підприємство утримує з метою використання їх у процесі виробництва або постачання товарів, надання послуг, здавання в оренду іншим особам або для здійснення адміністративних і соціально-культурних функцій, очікуваний строк корисного використання (експлуатації) яких більше одного року (або операційного циклу, якщо він перевищує один рік) [16]
Бабаєв Ю. А., Вашків П.Г	Основні засоби – це частина майна, використовувана як засоби праці при виробництві продукції, виконанні робіт або наданні послуг або для управління організацією протягом періоду, що перевищує 12 місяців, або звичайний операційний цикл, якщо він перевищує 12 місяців. [17]
Панчук Л.В.	Основні засоби – сукупність матеріально-суттєвих цінностей, діючих в натуральній формі і протягом як матеріального виробництва, так і в невиробничій сфері[18]
Фамінський І. П	Основний капітал, основні засоби, основні фонди – сума капіталу, вкладеного в сукупність матеріально-речових об'єктів і цінностей, що використовуються в процесі виробництва для впливу на предмети праці і їх перетворення в придатні до споживання продукти. Основний капітал приймають участь в багатьох циклах виробництва, служить протягом довгого часу й переносить свою вартість на вартість вироблених з його допомогою товарів поступово, по мірі зносу шляхом нарахування амортизації. [19]
Сопко В. В., Карєв В	Основні засоби – засоби праці, що експлуатуються довше ніж один рік і мають вартість понад встановлений ліміт; виняток становить

	лабораторне обладнання, повністю і багаторазово беруть участь у процесі виробництва; переносять свою вартість на готову продукцію частинами, по мірі зносу. [20]
Бабяк Н. Д	Основні засоби – засоби праці, що є матеріально-речовими елементами, грошовим вираженням яких є основні виробничі і невиробничі фонди. [21]

Продовження таблиці

Сухарський В.С	Основні засоби (основні фонди) – це засоби праці виробничого і невиробничого призначення (будівлі, споруди, машини, передавальні пристрої, інвентар і т.п.), що беруть участь у процесі виробництва в продовж багатьох циклів, зберігаючи при цьому свою натуральну форму, і поступово (в міру зношення) переносять свою вартість на вироблену продукцію[11]
----------------	--

Аналізуючи різні визначення поняття "основні засоби", можна помітити, що всі вони відображають їх ключові спільні характеристики як матеріальних активів тривалого використання у господарській діяльності підприємства. Основні засоби застосовуються багаторазово і безперервно у процесі виробництва продукції, надання послуг, здійснення адміністративних та інших функцій. Вони зберігають свою натуральну форму протягом багатьох циклів, поступово зношуючись і переносячи вартість на створений продукт частинами. Визначальними рисами основних засобів є їх матеріальність, тривалий строк експлуатації понад один рік або операційний цикл, а також виробниче чи невиробниче призначення.

1.2. Система управління необоротними активами підприємства

Ефективна система управління необоротними активами є невід'ємною частиною забезпечення успішної діяльності підприємства. Вона охоплює всі аспекти життєвого циклу необоротних активів: від їх придбання та введення в експлуатацію до модернізації, ремонту, амортизації та остаточного вибуття. Належним чином налагоджений облік, ретельне технічне обслуговування, своєчасна модернізація та

ефективне управління інвестиціями в необоротні активи дозволяють максимізувати їх корисність для підприємства. Метою управління необоротними активами виступає забезпечення своєчасного оновлення необоротних ресурсів підприємства та підвищення ефективності їх використання в господарській діяльності.

Для досягнення поставленої мети передбачається виконання таких ключових завдань:

1. Визначення можливих форм простого та розширеного відтворення основних виробничих засобів підприємства.
2. Розрахунок потреби у нарощенні обсягів необоротних активів для забезпечення зростання виробничих потужностей та розширення масштабів операційної діяльності.
3. Обґрунтування доцільних способів збільшення складу основних виробничих фондів, як-от: нове будівництво, розширення діючих виробничих приміщень, реконструкція, технічне переоснащення наявного обладнання.
4. Забезпечення ефективної експлуатації як раніше сформованої, так і новоствореної матеріально-технічної бази виробництва, підвищення рівня використання основних засобів та матеріальних необоротних активів.
5. Формування достатнього обсягу фінансових ресурсів для відтворювальних процесів щодо необоротних активів та оптимізація структури їх фінансування.

Ключовими компонентами є розробка виваженої амортизаційної політики, урахування ризиків, пов'язаних з експлуатацією активів, та прийняття рішень щодо інвестування в нові активи на основі економічного аналізу. Загалом, комплексний та системний підхід до управління необоротними активами забезпечує оптимізацію виробничих потужностей, мінімізацію витрат та зростання прибутковості підприємства в довгостроковій перспективі.

Ретельний аналіз операційних необоротних активів у попередньому періоді є обов'язковим етапом для вивчення динаміки їх загального обсягу, структури, рівня зношеності, інтенсивності оновлення та показників використання. Лише за

результатами такого комплексного аналізу можна обґрунтовано судити про необхідність залучення інвестицій для оновлення матеріально-технічної бази виробництва.

Оновлення основних засобів може здійснюватися на простій основі за рахунок ремонтних робіт (поточного, середнього, капітального ремонтів) та придбання окремих видів необоротних активів у межах існуючих виробничих потужностей. Альтернативою є розширене відтворення шляхом будівництва, створення або придбання нових об'єктів необоротних активів із залученням додаткових фінансових ресурсів (нагромаджених амортизаційних відрахувань, нерозподіленого прибутку, довгострокових позик, випуску цінних паперів тощо).

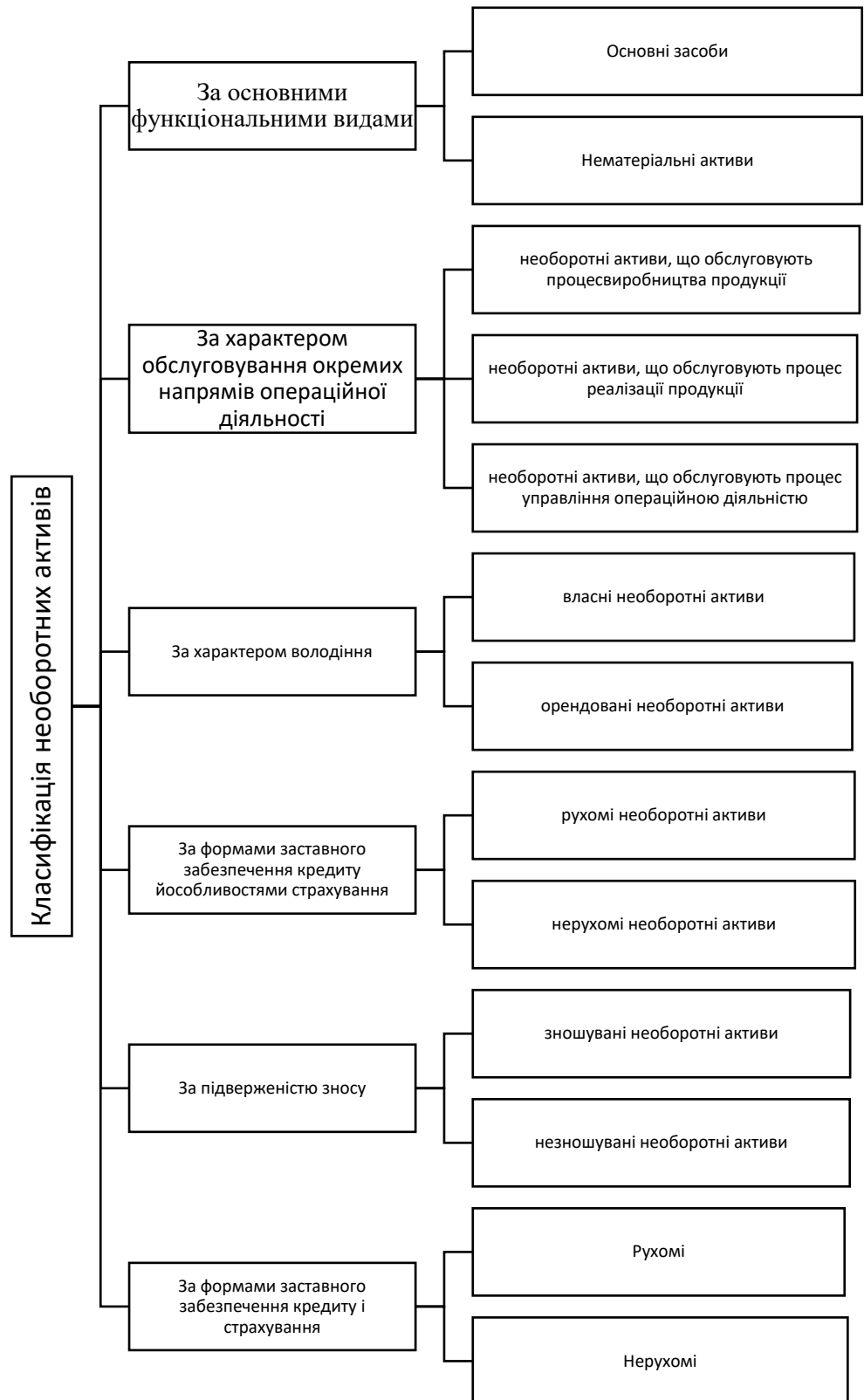

Рис. 1 Класифікація необоротних активів

Вибір форми та обсягів оновлення необоротних активів безпосередньо визначає здатність підприємства підтримувати належний рівень виробничого потенціалу, випускати продукцію високої якості та забезпечувати безпеку її споживання. Від прийнятих управлінських рішень у цій сфері залежить життя та здоров'я людей,

тому аналіз та відтворення необоротних активів вимагає максимально відповідального та виваженого підходу. Для систематизації необоротних активів необхідно розглянути їх класифікацію в рис. 1.

Крім цього необоротні активи управляється шляхом аналізу показників зведених в певні стадії(табл. 1.4)

Таблиця 1.4

Стадії аналізу необоротних активів[38]

Стадії	Зміст
1. Аналіз динаміки загального обсягу необоротних активів	Розрахунок коефіцієнту участі необоротних активів у загальній сумі активів підприємства(КУна): $КУна = \frac{НА}{А}$, де Н, ОА – середня вартість необоротних активів та активів. Темпи зростання операційних необоротних активів в порівнянні з темпами зростання обсягу виробництва та реалізації продукції, обсягу операційних активів, необоротних активів.
2. Вивчення складу необоротних активів, динаміки їх структури	Співвідношення основних засобів і нематеріальних активів, питома вага окремих видів основних засобів та нематеріальних активів.
3. Оцінка стану використовуваних необоротних активів	Розрахунок показників: Коефіцієнт зносу основних засобів (КЗоз): $КЗоз = \frac{Зоз}{ОЗ\text{ перв}}$, де КЗоз – коефіцієнт зносу основних засобів на певну дату, коеф.; Зоз – знос основних засобів на дату, грн.; ОЗперв. – первісна вартість основних засобів на дату, грн. Коефіцієнт придатності основних засобів (КПоз):

Продовження таблиці

	$КПоз = 1 - КЗоз$, де КПоз – коефіцієнт придатності основних засобів, коеф. Коефіцієнт амортизації нематеріальних активів (КАна): $КАна = \frac{Ана}{НА\text{ перв.}}$,
--	--

	де Ана - амортизація нематеріальних активів, грн.; НАперв. – первісна вартість нематеріальних активів, грн. Коефіцієнт придатності нематеріальних активів (КПна): $КПна = 1 - Кана.$ Зведений коефіцієнт придатності операційних необоротних активів, використовуваних підприємством (КПопа): $КПопа = ОНАзал. : ОНА перв.,$ де ОНАзал. – залишкова вартість всіх операційних необоротних активів, грн.; ОНАперв. – первісна вартість операційних необоротних активів, грн.
4. Визначення періоду обертання операційних необоротних активів	Період обертання операційних необоротних активів (ПОона): $ПОона = ОНАперв. : Зона,$ де ОНАперв. – середня первісна вартість операційних необоротних активів, грн.; Зона – середня сума зносу всіх операційних необоротних акт, грн.
5. Вивчення інтенсивності оновлення операційних необоротних активів у попередньому періоді	Коефіцієнт вибуття операційних необоротних активів (КВона): $КВона = ОНАв : ОНАп,$ де ОНАв – вартість операційних необоротних активів, що вибули протягом року, грн.; ОНАп – вартість операційних необоротних активів на початок року, грн. Коефіцієнт введення в дію нових операційних необоротних активів (Конов): $Конов. = ОНАнов : ОНАк,$ де ОНАнов – вартість введених протягом року необоротних активів, грн.; ОНАк – вартість необоротних активів на кінець року, грн. Коефіцієнт приросту необоротних активів (Кпр): $Кпр = (ОНАнов - ОНАв) : ОНАк.$

Продовження таблиці

	Швидкість оновлення операційних необоротних активів (Шона): $Шона = 1 : КВДона,$ де КВДона – коефіцієнт введення в дію операційних необоротних активів у звітному році.
--	--

6. Оцінка рівня ефективності використання операційних необоротних активів	Коефіцієнт рентабельності операційних необоротних активів Коефіцієнт продуктивності операційних необоротних активів Коефіцієнт виробничої ємності операційних необоротних активів (КВСона) $KBC_{\text{сона}} = OHA : OP$, OHA – середня вартість операційних необоротних активів, грн.; OP – обсяг реалізації продукції у звітному періоді, грн.
---	---

Для забезпечення ефективного розширеного відтворення необоротних активів підприємства необхідно провести ґрунтовний аналіз існуючої виробничої потужності та визначити потребу в додаткових площах і обладнанні для нарощування обсягів господарської діяльності. Крім того, слід врахувати залишок наявних необоротних активів на початок планового періоду та спрогнозувати їх вибуття внаслідок фізичного та морального зносу.

Одним з ключових джерел фінансування як простого, так і розширеного відтворення необоротних активів є амортизаційні відрахування. Обрана підприємством амортизаційна політика та методи нарахування амортизації мають безпосередній вплив на формування грошових потоків від операційної діяльності. Тому важливо обґрунтувати доцільність застосування того чи іншого методу амортизації для різних груп основних засобів та нематеріальних активів з метою максимізації чистого грошового потоку, який залишається в розпорядженні підприємства.

Вибір оптимального методу амортизації повинен ґрунтуватися на ретельному техніко-економічному аналізі та враховувати низку факторів, таких як термін корисного використання активів, їх ремонтний цикл, моральне старіння, сезонність виробництва тощо. Це дозволить забезпечити адекватне відображення зносу необоротних активів у системі бухгалтерського обліку та оптимізувати грошові потоки для реінвестування у розширене відтворення.

1.3. Методичні засади оцінки ефективності формування та використання необоротних активів підприємства

У процесі здійснення фінансово-господарської діяльності кожне підприємство повинне прагнути до формування ефективної системи управління активами,

спроможної сприяти досягненню головної мети - максимізації прибутку за умови мінімізації ризиків для власників бізнесу. Ключовим завданням такої системи управління активами суб'єкта підприємництва має стати забезпечення найвищих кінцевих результатів шляхом раціонального та оптимального використання наявних у його розпорядженні активів.

Належна організація процесу управління сукупністю матеріальних і нематеріальних ресурсів підприємства дозволить йому досягти бажаних показників ефективності господарювання через повне розкриття потенціалу активів та максимізацію економічної віддачі від них за умови мінімальних ризиків та втрат для власників бізнесу. Тож створення дієвого механізму управління активами є невід'ємною передумовою успішного функціонування будь-якого суб'єкта господарювання в сучасних ринкових умовах. [27]

Особливість управління основними засобами полягає у їх кругообігу. Основна мета управління довгостроковими активами полягає в тому, щоб визначити формат та метод, які впливатимуть на ці активи підприємства під час різноманітних фінансових операцій, оптимізувати їх розмір та підвищити ефективність використання. У зв'язку з великою різноманітністю форм і видів основних засобів, управління кожним з них вимагає специфічного підходу. Мета полягає у покращенні використання кожного виду окремо, що забезпечить підприємству кращі результати. [29]

Успішна діяльність сучасного підприємства багато в чому залежить від ефективного управління його активами. Складність та різноманітність бізнес-процесів, а також значна кількість внутрішніх факторів мають вагомий вплив на результативність корпоративного управління на підприємстві. З огляду на це, для об'єктивної оцінки ефективності управління активами доцільно застосовувати систему коефіцієнтів та інтегральних показників, які дозволяють визначити економічну доцільність заходів, передбачених стратегією управління активами конкретного суб'єкта господарювання.

Основною метою проведення аналізу ефективності управління активами є здійснення комплексної оцінки, за результатами якої можна всебічно оцінити

результативність процесу управління активами підприємства та вчасно реагувати на будь-які зміни в системі корпоративного управління. Така оцінка повинна ґрунтуватися на розрахунку відповідних коефіцієнтів та індикаторів, які відображають ступінь досягнення цільових орієнтирів у сфері управління активами, ефективність використання окремих видів ресурсів, рівень ризиків та резерви для подальшого вдосконалення систем управління на підприємстві. [23]

Важливо підкреслити, що управління необоротними активами є більш складною задачею порівняно з управлінням ліквідними активами через їх низький рівень мобільності. Це породжує проблему своєчасного оновлення основних фондів через нераціональний підхід до формування джерел фінансування необоротних активів. Ця проблема може призвести до збільшення витрат на виробництво, підвищення собівартості продукції, зниження ефективності підприємства та його прибутку, що в кінцевому підсумку може підірвати конкурентоспроможність. Створення стабільного джерела фінансування основних засобів стає однією з ключових складових їх управління.

Управління активами підприємства стає викликом через складність та різноманітність бізнес-процесів, а також велику кількість внутрішніх факторів, що впливають на корпоративне управління. Оцінка ефективності такого управління через систему коефіцієнтів та інтегральних показників стає доцільним підходом. Ці показники використовуються для визначення економічної ефективності заходів, що передбачені у стратегії управління необоротними активами конкретного підприємства.

Основна мета такого аналізу полягає в проведенні комплексної оцінки, що дозволяє визначити ефективність управління необоротними активами та реагувати на зміни в управлінні підприємством своєчасно.

Аналіз ефективності управління активами підприємства розпочинається з шести послідовних етапів.

Перший етап включає аналіз поточного стану управління активами, який базується на оцінці політики управління активами через аналіз фінансової звітності підприємства. На цьому етапі детально досліджуються показники стану та

ефективності управління активами, зокрема ліквідності, фінансової стійкості, майнового стану, прибутковості та ділової активності. Рекомендується також провести аналіз активів балансу як по горизонталі, так і по вертикалі, щоб визначити склад, структуру та зміни в активах та пасивах балансу підприємства, а також оцінити ефективність управління активами. На основі результатів аналізу робляться відповідні висновки про поточний стан та ефективність управління активами підприємства.

На другому етапі відбувається визначення ефективності управління активами. Він передбачає розрахунок інтегральних показників ефективності управління як середню геометричну відносних показників системи оцінки, залученої до аналізу [28]:

$$S = \sqrt[n]{A_1 * A_2 * A_3 * ... A_n}(1)$$

де $A_1, A_2, A_3, ..., A_n$ – показники, обрані для аналізу оцінки ефективності управління кожною групою активів підприємства.

У світовій практиці для розрахунку інтегрального показника оцінки різних об'єктів чи процесів широко використовується функція бажаності Харрінгтона. Дана функція була запропонована американським економістом Едвіном Харрінгтоном у 1965 році як інструмент для комплексної оцінки якості продукції. Основна ідея полягала у тому, щоб за допомогою єдиного узагальненого показника відобразити сукупність різних характеристик досліджуваного об'єкта.

Функція бажаності дозволяє об'єднати в єдине ціле кілька окремих показників, які можуть мати різні одиниці виміру та бути взаємопов'язаними між собою. Завдяки такому підходу забезпечується можливість інтегральної оцінки складних систем чи процесів на основі розрахунку єдиного універсального критерію. При цьому інтегральний показник бажаності формується шляхом перетворення часткових показників з використанням відповідних шкал бажаності та подальшого їх об'єднання за допомогою спеціальних математичних процедур. [27] Застосування функції бажаності Харрінгтона дозволяє дослідникам об'єднати сукупність різнорідних властивостей, виміряних у різних одиницях, в єдиний безрозмірний показник. Для цього здійснюється переведення часткових критеріїв у безрозмірну

шкалу бажаності або шкалу "d", запропоновану Харрінгтоном, та подальше їх узагальнення за допомогою певних математичних процедур.

Шкала бажаності є безрозмірною і представлена інтервалом значень від 0 до 1, де 0 відповідає найгіршому, а 1 - найкращому рівню досліджуваного показника. В таблиці 1 наведено межі інтервалів значень шкали бажаності та їх якісну інтерпретацію. Популярність підходу Харрінгтона серед наукової спільноти зумовила появу його численних модифікацій, однією з яких є функція бажаності Дж. Деррінджера та Р. С'юча[27], що передбачає використання окремих формул для розрахунку бажаності стимуляторів, дестимуляторів та показників, які повинні знаходитись у визначених цільових межах.

Таблиця 1.4

Шкала бажаності Харрінгтона

Шкала «d»	Якісні характеристики шкали «d»
1,000	Відображає крайній рівень відмінної якості, покращення якого немає сенсу
0,801–1,000	Відображає незвично хорошу якість чи виконання (прийнятний на рівні «відмінно»)
0,631–0,800	Відображає рівень, що перевищує найкращий рівень, якому відповідає значення $d = 0,630$ (прийнятний на рівні «добре»)
0,401–0,630	Якість прийнятна до гранично допустимого рівня, але потребує вдосконалення (прийнятний на рівні «задовільно»)
0,301–0,400	Граничний рівень, якщо існують стандартні вимоги до характеристик, окремі значення будуть знаходитися за межами таких характеристик
0,000–0,300	Неприйнятний рівень
0,000	Повністю неприйнятний рівень

Для розрахунку інтегральних показників ефективності управління активами необхідно розробити систему показників для кожної окремої групи або підсистеми активів. Оцінка ефективності управління необоротними активами підприємства може бути здійснена за допомогою таких показників, як коефіцієнт оновлення основних засобів, коефіцієнт зносу, коефіцієнт вибуття основних засобів, коефіцієнт придатності основних засобів, фондоддача, коефіцієнт оборотності основних

засобів, рентабельність основних засобів та рівень використання основних засобів. [25,26]

На третьому етапі проводиться аналіз отриманих результатів інтегральних показників ефективності управління активами. Цей аналіз включає визначення рівня ефективності корпоративного управління та формування відповідних висновків. Якщо рівень ефективності відповідає потребам підприємства, аналіз вважається завершеним. У разі незадовільних результатів необхідно переходити до наступного етапу.

Четвертий етап полягає в оцінці факторів, які впливають на результати аналізу ефективності управління активами. Це включає визначення важливості та порівняння обраних показників щодо ефективності управління активами.

На п'ятому етапі надаються рекомендації для поліпшення аналізу та підвищення ефективності управління активами підприємства. Це включає формування переліку пропозицій щодо удосконалення аналізу показників та ефективності управління активами суб'єкта господарювання.

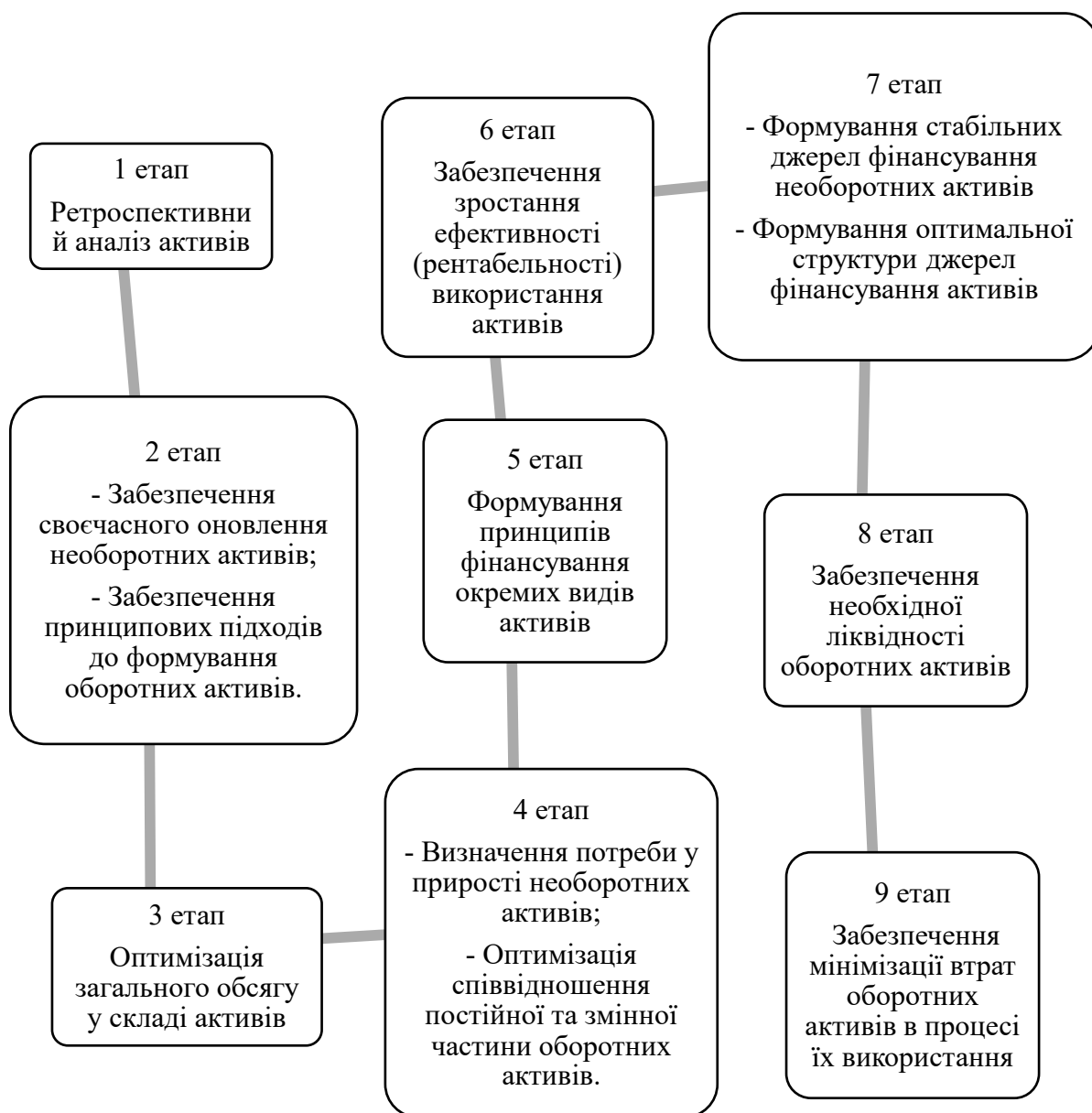

Рис. 2 Етапи управління активами підприємства[22]

Шостий етап передбачає контроль за впровадженням рекомендацій. Розрахунки інтегральних показників для оборотних і необоротних активів, а також їх оцінка за стандартною шкалою Харрінгтона достатньо точно відображають ефективність управління активами на конкретному підприємстві.

Використання інтегральних показників та функцій бажаності Харрінгтона як інструментів для комплексної оцінки ефективності управління активами забезпечує об'єктивну оцінку тенденцій їх розвитку та покращує ефективність з точки зору організації, фінансів та виробництва.

1.4. Нормативно-правове та інформаційне забезпечення відносин у сфері управління необоротними активами підприємства

У сучасних умовах господарювання підприємства України зобов'язані організовувати бухгалтерський облік та складати фінансову звітність відповідно до вимог чинного законодавства, зокрема Закону України "Про бухгалтерський облік та фінансову звітність"[37] та низки національних положень (стандартів) бухгалтерського обліку. Державне регулювання бухгалтерського обліку та фінансової звітності здійснюється з метою створення єдиних обов'язкових правил для всіх господарюючих суб'єктів, захисту інтересів користувачів облікової інформації та подальшого вдосконалення системи бухгалтерського обліку в країні.

Важливим інструментом організації бухгалтерського обліку на підприємстві є його облікова політика, під якою згідно із Законом України "Про бухгалтерський облік та фінансову звітність"[37] розуміється сукупність принципів, методів і процедур, що використовуються для складання та подання фінансової звітності. Визначення активів взагалі та необоротних активів зокрема наводиться в Національному положенні (стандарті) бухгалтерського обліку 1 "Загальні вимоги до фінансової звітності" [30]. Відповідно до цього стандарту, активи трактуються як ресурси, контрольовані підприємством внаслідок минулих подій, використання яких призведе до отримання економічних вигід у майбутньому. Необоротні активи при цьому визначаються як сукупність усіх активів, що не належать до оборотних.

Згідно з НП(С)БО 1 [30] "Загальні вимоги до фінансової звітності", повний комплект фінансової звітності підприємства включає баланс, звіт про фінансові результати, звіт про рух грошових коштів, звіт про власний капітал та примітки до фінансової звітності. При цьому у балансі відображаються активи, зобов'язання та власний капітал суб'єкта господарювання.

У першому розділі балансу "Необоротні активи" фінансової звітності підприємства відображаються наступні їх види та складові: нематеріальні активи; незавершені капітальні інвестиції; основні засоби; інвестиційна нерухомість; довгострокові біологічні активи; довгострокові фінансові інвестиції; довгострокова дебіторська заборгованість; відстрочені податкові активи; інші необоротні активи.

[30]

Тлумачення видів необоротних активів наводиться у відповідних Положеннях (стандартах) бухгалтерського обліку в табл 1.5

Таблиця 1.5

**Визначення необоротних активів в Положеннях (стандартах)
бухгалтерського обліку**

Положення (стандарти) бухгалтерського обліку	Визначення необоротних активів (за їх видами)
НП(С)БО 1 «Загальні вимоги до фінансової звітності» [30]	Активи – ресурси, контрольовані підприємством у результаті минулих подій, використання яких, як очікується, призведе до отримання економічних вигод у майбутньому
	Необоротні активи – всі активи, що не є оборотними
П(С)БО 7 «Основні засоби» [31]	Основні засоби – матеріальні активи, які підприємство/установа утримує з метою використання їх у процесі виробництва/діяльності або постачання товарів, надання послуг, здавання в оренду іншим особам або для здійснення адміністративних і соціально-культурних функцій, очікуваний строк корисного використання (експлуатації) яких більше одного року (або операційного циклу, якщо він довший за рік)
	Капітальні інвестиції в необоротні матеріальні активи – витрати на будівництво, реконструкцію, модернізацію (інші поліпшення, що збільшують первісну (переоцінену) вартість), виготовлення, придбання об'єктів матеріальних необоротних активів (у тому числі необоротних матеріальних активів, призначених для заміни діючих
П(С)БО 8 «Нематеріальні активи» [32]	Нематеріальний актив – немонетарний актив, який не має матеріальної форми та може бути ідентифікований
	Незавершені капітальні інвестиції в нематеріальні активи – капітальні інвестиції у придбання, створення і модернізацію нематеріальних активів, використання яких за призначенням на дату балансу не відбулося
П(С)БО 10 «Дебіторська заборгованість» [33]	Довгострокова дебіторська заборгованість – сума дебіторської заборгованості, яка не виникає в ході нормального операційного циклу та буде погашена після дванадцяти місяців з дати балансу
П(С)БО 17 «Податок на прибуток» [34]	Відстрочений податковий актив – сума податку на прибуток, що підлягає відшкодуванню у наступних періодах унаслідок: - тимчасової податкової різниці, що підлягає вирахуванню; - перенесення податкового збитку, не

Продовження таблиці

	включеного до розрахунку зменшення податку на прибуток у звітному періоді; - перенесення на майбутні періоди податкових пільг, якими скористатися у звітному періоді неможливо
П(С)БО 19 «Об'єднання підприємств» [35]	Гудвіл – перевищення вартості придбання над часткою покупця у справедливій вартості придбаних ідентифікованих активів, зобов'язань і непередбачених зобов'язань на дату придбання
П(С)БО 30 «Біологічні активи» [36]	Довгострокові біологічні активи – усі біологічні активи, які не є поточними біологічними активами
П(С)БО 32 «Інвестиційна нерухомість» [90]	Інвестиційна нерухомість - власні або орендовані на умовах фінансової оренди земельні ділянки, будівлі, споруди, які розташовуються на землі, утримувані з метою отримання орендних платежів та/або збільшення власного капіталу, а не для виробництва та постачання товарів, надання послуг, адміністративної мети або продажу в процесі звичайної діяльності

Необоротні активи підприємства є різноманітними як за своєю природою, так і за цілями використання. Вони включають матеріальні (основні засоби, незавершені капітальні інвестиції в них) і нематеріальні активи, довгострокову дебіторську заборгованість, відстрочені податкові активи, гудвіл, довгострокові біологічні активи та інвестиційну нерухомість.

Необоротні активи можуть бути як власними, так і орендованими, рухомими та нерухомими, зношуваними і незношуваними. Вони обслуговують різні напрями операційної діяльності підприємства: виробництво, реалізацію продукції, управління.

Така деталізована класифікація необоротних активів дозволяє належним чином організувати їх облік, нарахування амортизації, управління відтворенням та ефективним використанням з метою забезпечення господарської діяльності та отримання економічних вигід у майбутньому періодах.

Висновки до розділу 1

У першому розділі дипломної роботи були розглянуті теоретичні основи управління необоротними активами підприємства. Підсумки цього розділу можна викласти наступним чином:

1. Необоротні активи є основою довгострокового функціонування та розвитку будь-якої компанії. Вони складаються з основних засобів, нематеріальних активів та довгострокових інвестицій. Основні засоби, такі як будівлі, споруди, машини та обладнання, відіграють критичну роль у виробничих процесах і забезпечують матеріальну базу для здійснення основної діяльності підприємства. Нематеріальні активи, включаючи патенти, торгові марки та авторські права, надають підприємству конкурентні переваги на ринку, сприяють інноваційному розвитку та створенню додаткової вартості. Довгострокові інвестиції, такі як вкладення в інші підприємства або фінансові інструменти, забезпечують стабільність та диверсифікацію джерел доходу.

Розуміння структури необоротних активів дозволяє підприємству ефективно планувати їх використання, визначати потреби в оновленні та модернізації, а також оптимізувати інвестиції. Правильне управління необоротними активами сприяє підвищенню їх продуктивності, зниженню витрат на обслуговування та ремонт, а також забезпеченню стабільного економічного зростання підприємства.

2. Аналіз системи управління необоротними активами підприємства дозволяє дійти висновку, що успішне управління цими активами вимагає комплексного підходу, який включає планування, облік, контроль та аналіз. Планування відіграє ключову роль у визначенні потреби підприємства в необоротних активах, виборі оптимальної структури цих активів та встановленні джерел їх фінансування. Це дозволяє підприємству раціонально розподіляти ресурси та зменшувати витрати на їх придбання та обслуговування. Облік необоротних активів забезпечує точне відображення всіх операцій, пов'язаних з їх придбанням, використанням та вибуттям, що є основою для прийняття

обґрунтованих управлінських рішень. Систематичний контроль за станом і використанням необоротних активів дозволяє вчасно виявляти проблеми та запобігати їх негативним наслідкам, зокрема зношеності обладнання чи його недоцільному використанню. Аналіз ефективності управління необоротними активами є невід'ємною частиною системи управління і спрямований на оцінку результатів використання активів, визначення ефективності прийнятих управлінських рішень та коригування стратегії управління. Цей аналіз дозволяє підприємству виявляти слабкі місця в управлінні активами та знаходити шляхи для їх покращення, що сприяє підвищенню загальної ефективності діяльності підприємства.

3. Дослідження методичних засад оцінки ефективності формування та використання необоротних активів підприємства показало, що існує необхідність системного підходу до цього процесу. Ефективність управління необоротними активами визначається шляхом розрахунку різноманітних показників, таких як коефіцієнти оновлення, зносу, вибуття, придатності основних засобів, фондоддача, оборотність та рентабельність основних засобів.

Коефіцієнт оновлення основних засобів відображає частку нових активів у загальній вартості основних засобів і свідчить про інтенсивність їх оновлення. Коефіцієнт зносу показує ступінь амортизації основних засобів, а коефіцієнт вибуття вказує на частку вибулих основних засобів. Коефіцієнт придатності характеризує здатність основних засобів виконувати свої функції, фондоддача визначає ефективність використання основних засобів у виробництві, а оборотність відображає швидкість їх обігу

4. Нормативно-правове забезпечення включає законодавчі та нормативні акти, що регламентують облік, оцінку, амортизацію та використання необоротних активів. Важливими є Закони України "Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні", Податковий кодекс України, стандарти бухгалтерського обліку та міжнародні стандарти фінансової звітності (МСФЗ).

Інформаційне забезпечення включає системи обліку та звітності, що забезпечують своєчасне та достовірне відображення інформації про стан і рух

необоротних активів. Сучасні інформаційні технології та програмні продукти значно спрощують процес управління активами, надаючи можливість автоматизувати облік, аналіз та звітність. Застосування інформаційних систем дозволяє оперативно отримувати дані для прийняття управлінських рішень, аналізувати ефективність використання активів та прогнозувати їх оновлення.

Нормативно-правове забезпечення також включає регуляторні вимоги до проведення аудиту фінансової звітності, що сприяє підвищенню достовірності та прозорості інформації про необоротні активи.

РОЗДІЛ 2

Аналітична оцінка стану та напрями удосконалення управління необоротними активами ТОВ «Котлозавод Крігер»

2.1. Організаційно-економічна характеристика підприємства

Завод був заснований в 1944 році як ремісниче підприємство. Спеціалізацією заводу було виробництво промислового харчового обладнання та його ремонт. Починаючи з 1999 року, завод перекваліфікувався на випуск котельного обладнання, обираючи перспективний напрямок теплотехнічного обладнання. Завод є структурним підрозділом енергохолдингу «Крігер».

Підприємство має власний закритий цикл виробництва котельного обладнання, який побудований в повній відповідності з міжнародними вимогами системи менеджменту. Конструкторське бюро компанії станом на сьогоднішній день розробило близько 75 видів теплотехнічного обладнання різних моделей. Для розробки проектів теплотехнічного обладнання та котелень використовуються сучасні комп'ютерні 3D програми.

ТОВ «Котлозавод Крігер» в основному виробляє: водогрійні котли, котли для виробництва перегрітої води, парові котли, котли для виробництва перегрітої пари, термомасляні котли, теплогенератор, предтопок, газові котли, а також котли, що працюють на альтернативних джерелах енергії.

ТОВ «Котлозавод Крігер» займається монтажем та сервісним обслуговуванням цих котлів. Ще одним із напрямів діяльності є постачанням тепла в лікарні м. Житомира.

Завдяки досвіду і сконцентрованості на індивідуальних потребах замовника, ТОВу «Котлозавод Крігер» довіряють користувачі з усіх областей України і багатьох європейських країн.

Контроль якості як інноваційних, так і серійних моделей проводиться фахівцями у власній акредитованій лабораторії, можливості якої дозволяють

проводити випробування теплотехнічного обладнання потужністю до 3,50 МВт.

Захист діяльності підприємства, розширення виробництва та ринків збуту полягає у вивченні нових технологій, постійному покращенні якості продукції.

Канали збуту продукції ТОВ «Котлозавод Крігер» формуються шляхом укладання договорів з існуючими клієнтами та шляхом залучення нових клієнтів. Методи продажу, які використовує підприємство – зацікавлення клієнтів у підтриманні стосунків з Товариством за рахунок оптимальної ціни та високої якості продукції, що виробляється.

Сировина, яка використовується ТОВ «Котлозавод Крігер», купується у постачальників, сировина є доступною завдяки її широкому асортименту, проте ціни на сировину постійно зростають. Стан розвитку галузі виробництва, в якій здійснює діяльність підприємство, характеризується постійним зростанням, появою нових технологій.

Рівень впровадження нових технологій є високим, продукція, яку виробляє підприємство характеризується високою якістю Товариство самостійно здійснює зовнішньоекономічну діяльність відповідно до чинного законодавства України.

Одержана Товариством валютна виручка зараховується на його валютний балансовий рахунок і використовується ним самостійно у частині, що залишається після необхідних розрахунків з державою. Товариство має право отримувати від своїх закордонних партнерів кредити. При цьому по одержаних кредитах валюта зараховується на баланс Товариства.

ТОВ «Котлозавод Крігер» може відкривати за межами України свої представництва, філії та виробничі підрозділи, утримання яких здійснює за власні кошти. При цьому майно філій, представництв та виробничих підрозділів залишається власністю Товариства.

Котлозавод в основному виробляє: водогрійні котли, котли для виробництва перегрітої води, парові котли, котли для виробництва перегрітої пари, термомасляні котли, теплогенератор, предтопок, газові котли, а також котли, що працюють на альтернативних джерелах енергії. Підприємство займається монтажем та сервісним обслуговуванням цих котлів. Ще одним із напрямів

діяльності є постачанням тепла в лікарні м. Житомира.

ТОВ «Котлозавод Крігер» має розгалужену структуру управління підприємством що продемонстрована на рис.3

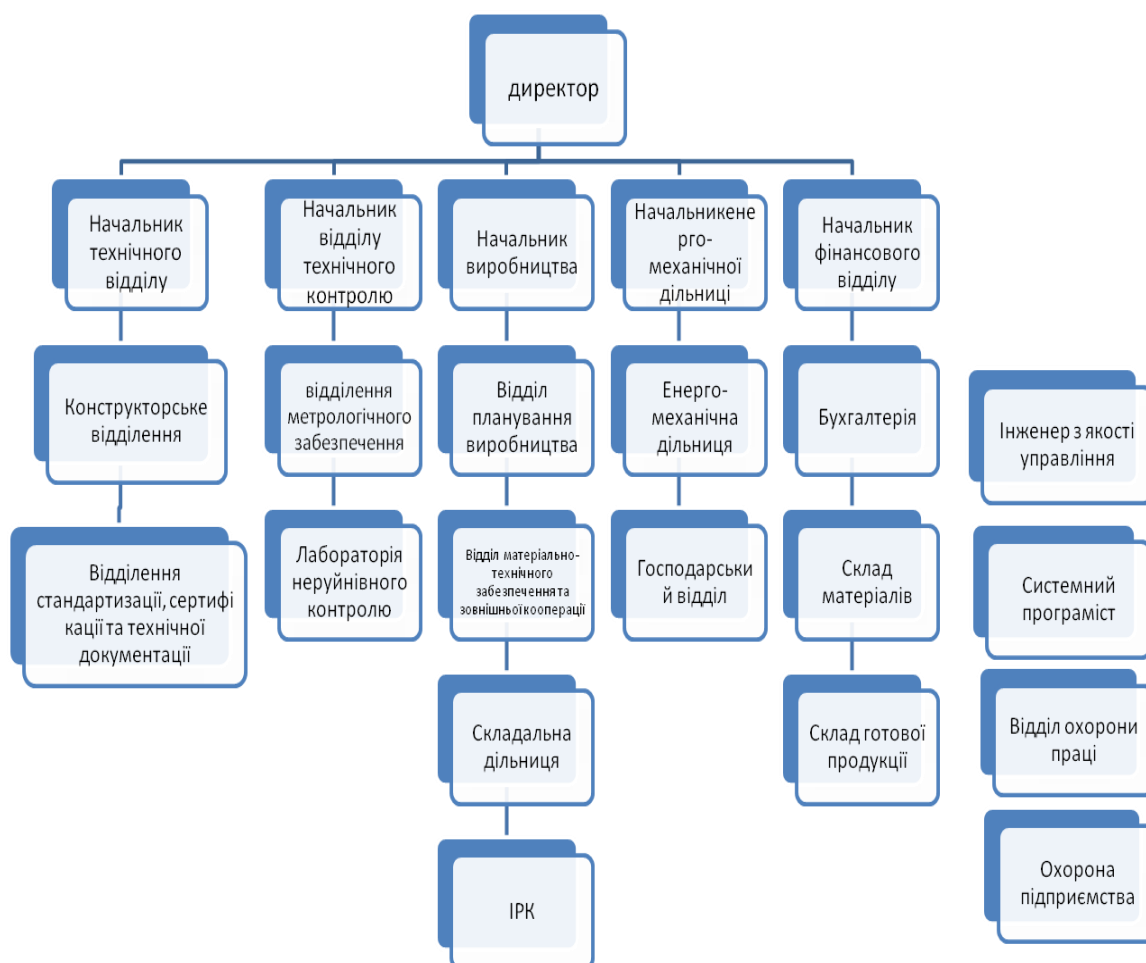

Рис. 3 Організаційна структура управління ТОВ «Котлозавод Крігер»

В таблиці 2.1 буде інформація по засновникам підприємства за статутним капіталом.

Таблиця 2.1

Характеристика засновників ТОВ «Котлозавод Крігер» за статутним капіталом

Засновники підприємства	Статутний капітал	
	сума, грн.	питома вага, %
Юридичні особи:	-	-
Фізичні особи:		
Хробок Дмитро Петрович	18800	20
Крігер Леонід Фрідріхович	75200	80
Разом	94000	100

Товариство з обмеженою відповідальністю "Котлозавод Крігер" є юридичною особою, створеною фізичними особами. Статутний капітал компанії складає 94 000 гривень, при цьому 80% статутного капіталу(75 200грн) належить Крігер Леонід Фрідріхович, а 20%(18 800грн) - Хробок Дмитро Петрович. Така структура підприємства свідчить про його відсутність акціонерної роздробленості, а велика частина основного капіталу належить одному засновнику, що може впливати на прийняття стратегічних рішень та управлінських процесів у підприємстві.

Таблиця 2.2

Реєстраційна картка підприємства

1. ТОВАРИСТВО З ОБМЕЖЕНОЮ ВІДПОВІДАЛЬНІСТЮ "КОТЛОЗАВОД "КРІГЕР"
2. ТОВ "КОТЛОЗАВОД "КРІГЕР"
3. УКРАЇНА, 10003, Житомирська обл., місто Житомир, Богунський район ВУЛИЦЯ ПОКРОВСЬКА буд. 81
4. УКРАЇНА, 10003, Житомирська обл., місто Житомир, Богунський район ВУЛИЦЯ МЛИНОВА буд. 29
5. +380412 481510
6. 481515
7. 35299597
8. 27.07.2007, 1 305 102 0000 005813
9. 27.07.2007 (16 років 10 місяців)
10. Приватна
11. ТОВАРИСТВО З ОБМЕЖЕНОЮ ВІДПОВІДАЛЬНІСТЮ

Реєстраційна картка надає основну інформацію про підприємство.

Обсяг продукції дає розуміння про масштаби виробництва та структуру вироблених товарів.(табл. 2.3)

Таблиця 2.3

Характеристика об'єктів господарської діяльності ТОВ «Котлозавод Крігер»

Види об'єктів та їх характеристика (продукція, роботи, послуги, товари)	Одиниця виміру	Обсяги господарювання			Відхилення 2023р. до 2021 р.	
		Роки				
		2021	2022	2023	+, -	%
Котли різного призначення	шт.	9487	9875	10239	752	1

						07,9
Монтаж котлів	тис. грн	1388	1421	1663	275	1 19,8
Ремонт котлів	тис. грн	687	711	841	154	1 22,4

Обсяг виробництва котлів зросла з 9487 шт. в 2021 році до 10239 шт. в 2023 році, що відображає зростання на 7,9%. Це свідчить про стабільний попит на продукцію підприємства та успішне розширення його виробничих можливостей. Вартість монтажу котлів також зросла з 1388 тис. грн. в 2021 році до 1663 тис. грн. в 2023 році, показавши зростання на 19,8%. Це може свідчити про розширення спектру послуг підприємства та підвищення їхньої конкурентоспроможності на ринку. Обсяги ремонтних робіт також зросли, збільшившись з 687 тис. грн. в 2021 році до 841 тис. грн. в 2023 році, що вказує на підвищений попит на послуги з обслуговування та ремонту котлів.

Важливою інформацією є інформація про підприємства, що з яким ТОВ «Котлозавод Крігер» уклало угоди про постачання певної сировини.(табл. 2.4)

Таблиця 2.4

Характеристика постачальників підприємства

Постачальники	Роки				Відхилення		
	2022		2023		+ /-	%	п. с.
	обсяг господарських відносин, тис. грн.	%	обсяг господарських відносин, тис. грн.	%			
«ЗНУ-Метал»	3254,2	66,0	2475,8	61,0	-778,4	76,1	-5,1
ЧП «Авсн»	874,6	17,7	844,3	20,8	-30,3	96,5	3,0
ТОВ «ВАВ ЛТД»	321,7	6,5	339,1	8,3	17,4	105,4	1,8
«Бепас Энерго»	478,0	9,7	402,6	9,9	-75,4	84,2	0,2
Разом	4928,5	100	4061,8	100	-866,3	81,2	0

Аналізуючи дані таблиці про обсяг господарських відносин з різними постачальниками у 2022 та 2023 роках, можна зробити наступні висновки. Постачальник "ЗНУ-Метал" зафіксував зменшення обсягів господарських

відносин на 5,1%, що становить вартість -778,4 тис. грн, що спричинило зменшення питомої ваги відносин з цим підприємством на 5,1%. Постачальник "ЧП "Авен" також зменшення обсягу господарських відносин на 30,3 тис. грн. Постачальник "ТОВ ВАВ ЛТД" показав позитивний ріст в обсягах господарських відносин на 5,4%, або 17,4 тис. грн. Це може свідчити про розширення співпраці з даною компанією. Постачальник "Бепас Энерго" зафіксував зменшення на 15,8%, що становить 75,4 тис. грн. Зміни в співробітництві з постачальниками пов'язані із зміною політичної ситуації в країні.

Незважаючи на те що ТОВ «Котлозавод Крігер» співпрацює з багатьма підприємствами, комунальними установами та індивідуальних покупців варто виокремити основних покупців.(табл 2.5)

Таблиця 2.5

Характеристика покупців підприємства

Покупці	Роки				Відхилення		
	2022		2023		+/-	%	п.с.
	обсяг господарських відносин, тис. грн.	%	обсяг господарських відносин, тис. грн.	%			
Ізюмське комунальне підприємство теплових мереж	14741	43,6	19221	47,3	4480,0	130,4	3,7
Комунальне підприємство "Житомиртеплокомуненерго"	9675	28,6	10112	24,9	437,0	104,5	-3,7
Комунальне підприємство "Міськтепловоденергія"	8153	24,1	6244	15,4	-1909,0	76,6	-8,8
Комунальне підприємство "Зеленбуд" Житомирської міської ради	214	0,6	1346	3,3	1132,0	629,0	2,7
Військова частина А4044	1000	3,0	3698	9,1	2698,0	369,8	6,1
Разом	33783	100	40621	100,	6838,0	120,2	

				0			
--	--	--	--	---	--	--	--

Аналізуючи таблицю обсягів господарських відносин з різними покупцями на підприємстві протягом 2022 та 2023 років, можна виявити важливі зміни у взаємодії з різними організаціями. Загальний обсяг господарських відносин зріс на 20,2%, що свідчить про загальний позитивний розвиток співпраці. Найбільше зростання спостерігалось у відносинах з "Ізюмським комунальним підприємством теплових мереж" та "Військовою частиною А4044", що відповідно склали ріст на 30,4% та в 3,69 раза. Це може бути результатом нових контрактів, росту попиту на стаціонарне тепловиробництво та збільшення обсягів замовлень. Розширення співробітництва з комунальним підприємством "Зеленбуд" Житомирської міської ради в 6,69 раза, або на 1132 тис грн стало можливим через узгодження нових вигідних контрактів.

У той же час, інші покупці, такі як "Міськтепловоденергія", показали спад обсягів на 1909 тис грн, або на 23,4%. Це може бути наслідком зниження можливості здійснювати такі види замовлень.

2.2. Діагностика фінансово-економічного стану ТОВ «Котлозавод Крігер»

Використовуючи звітність підприємства(А,Б,В) можливо дослідити господарську діяльність ТОВ «Котлозавод Крігер» аналізуючи його основні фінансові показники та на основі них робити висновки про його фінансово-економічного стан(табл 2.6).

Таблиця 2.6

Основні економічні показники діяльності ТОВ «Котлозавод Крігер»

№	Показник	Роки			Відхилення 2021 р. до 2023 р.	
		2021	2022	2023	+/-	%

1	Чистий дохід, тис. грн.	50 209	96 497	161 876	111 667	322,4
2	Валовий прибуток, тис. грн.	8884	5580	21452	12 568	241,5
3	Чистий прибуток, тис. грн.	1728	818	7298	5 570	422,3
4	Середньорічна вартість активів, тис. грн.	107 734,5	143 131	130 065,5	22 331	120,7

Продовження таблиці

5	Середньорічна вартість необоротних активів, тис. грн.	6181	7379	8262,5	2 082	133,7
6	Середньорічна вартість оборотних активів, тис. грн.	101 553,5	135 752	121 803	20 250	119,9
7	Середньооблікова чисельність працівників, осіб	56	63	46	-10	82,1
8	Фондовіддача	10,02	15,80	22,51	12,49	224,6
9	Фондомісткість	0,10	0,06	0,04	-0,06	44,5
10	Фондоозброєність, тис. грн /ос.	89,46	96,91	156,32	66,86	174,7
11	Продуктивність праці, тис. грн. /ос.	896,59	1531,70	3519,04	2 622,45	392,5
12	Коефіцієнт оборотності оборотних активів	0,49	0,71	1,33	0,83	267,1

Аналізуючи основні економічні показники діяльності ТОВ «Котлозавод Крігер» за 2021-2023 роки можна зробити такі висновки:

Чистий дохід підприємства продемонстрував стрімке зростання - у 2023 році він зріс на 111 667 тис. грн в 3,22 раза порівняно з 2021 роком. Така динаміка свідчить про значне розширення обсягів діяльності та збільшення попиту на котли. Валовий та чистий прибуток також зросли відповідно в 2,41 та в 4,22 у 2023 році порівняно з 2021 роком. Це вказує на ефективну політику підприємства щодо контролю витрат та оптимізації виробничих процесів. Середньорічна вартість активів зросла на 20,7%, зокрема необоротних активів - на 33,7%, що може свідчити про інвестиції в оновлення основних засобів та розширення виробничих потужностей. Показники ефективності використання активів мають

позитивну динаміку - фондівдача зросла більш ніж удвічі, а фондомісткість знизилася на 55,5%, що свідчить про підвищення віддачі від використання основних засобів. Продуктивність праці значно зросла в 4 рази, водночас середньооблікова чисельність працівників скоротилася на 17,9%. Коефіцієнт оборотності оборотних активів виріс в 2,67 рази, що свідчить про ефективність керування необоротними активами.

Загалом, аналіз основних економічних показників діяльності ТОВ «Котлозавод Крігер» вказує на позитивну тенденцію його розвитку, зростання обсягів діяльності, підвищення прибутковості та ефективності використання ресурсів.

Використовуючи форму 1 фінансової звітності ТОВ «Котлозавод Крігер» можна проаналізувати характеристику майна, що дасть розуміння того з якими викликами зіткнулось підприємство та яке зростання воно демонструє в періоді 2021-2023рр (табл. 2.7).

Таблиця 2.7

Характеристика майна ТОВ «Котлозавод Крігер» та джерел його формування за балансом

Показники	На 31.12.2021		На 31.12.2022		На 31.12.2023		Відхилення 2021 р. до 2023 р.		
	тис. грн.	пито-ма вага, %	тис. грн.	пито-ма вага, %	тис. грн.	пито-ма вага, %	+, -	%	п.с.
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
АКТИВИ									
1. Необоротні активи:	6 753	5,32	8005	5,02	8 520	8,45	1 767	126,2	6 753
в т.ч. основні засоби	5 187	4,09	7024	4,41	7 357	7,30	2 170	141,8	5 187
2. Оборотні активи	120 186	94,68	151 318	94,98	92 288	91,55	-27 898	76,8	120 186
в т.ч. запаси	35 359	27,86	68 907	43,25	33 967	33,69	-1 392	96,1	35 359
дебіторська заборгованість	61132	48,16	55612	34,91	34022	33,75	-27 110	55,7	61132

грошові кошти	13 673	10,77	18 013	11,31	17 961	17,82	4 288	131,4	13 673
<i>ПАСИВИ</i>									
1. Власний капітал	-814	-0,64	-3 147	-1,98	4 151	4,12	4 965		4,76
в т.ч. зареєстровани й капітал	94	0,07	94	0,06	94	0,09	0	100	0,02

Продовження таблиці

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
додатковий капітал	1 452	1,14	1452	0,91	1452	1,44	0	100	0,30
нерозподілен ий прибуток	-2 371	-1,87	-4 704	-2,95	2 594	2,57	4 965		4,44
2. Довгострокові зобов'язання і забезпечення	-	-	-	-	-	-	-	-	-
3. Поточні зобов'язання і забезпечення	127 753	100,64	162 470	101,98	96 657	95,88	-31 096	75,7	-4,76
БАЛАНС:	126 939	100,00	159 323	100,00	100 808	100,00	-26 131	79,4	

Аналізуючи структуру активів, можна відзначити, що підприємство має оборотний тип виробництва, оскільки частка оборотних активів становить більше 90% сукупних активів протягом усього аналізованого періоду. Однак у 2023 році спостерігається зниження питомої ваги оборотних активів до 91,55% на користь збільшення частки необоротних активів до 8,45%. У складі необоротних активів основні засоби займають провідне місце, їх питома вага становить більше 85% протягом усього періоду. Вартість основних засобів зросла на 41,8% у 2023 році порівняно з 2021 роком, що може свідчити про здійснення інвестицій в оновлення виробничих потужностей. У структурі оборотних активів найбільшу питому вагу займає дебіторська заборгованість, хоча її частка знизилася з 48,16% у 2021 році

до 33,75% у 2023 році. Водночас зросла частка грошових коштів з 10,77% до 17,82% відповідно. Аналізуючи пасиви балансу, слід відзначити, що протягом 2021-2022 років підприємство мало від'ємне значення власного капіталу через наявність непокритих збитків. Однак у 2023 році спостерігається покриття збитків та формування позитивного власного капіталу в розмірі 4151 тис. грн. Довгострокові зобов'язання відсутні протягом усього аналізованого періоду, а основним джерелом фінансування діяльності підприємства є поточні зобов'язання, хоча їх обсяг знизився на 24,3% у 2023 році порівняно з 2021 роком. Валюта балансу демонструє тенденцію до зниження, скоротившись на 20,6% у 2023 році порівняно з 2021 роком, що може бути пов'язано із заходами з оптимізації активів та зобов'язань підприємства.

Отже, протягом аналізованого періоду спостерігається покращення структури активів і пасивів підприємства, формування позитивного власного капіталу, оновлення основних засобів та загальна тенденція до оптимізації ресурсів підприємства.

Використовуючи фінансову звітність 2 можна проаналізувати результати господарської діяльності в досліджуваному періоді 2021-2023pp(табл. 2.8).

Таблиця 2.8

**Механізм формування фінансових результатів діяльності ТОВ
«Котлозавод Крігер»**

Показники	Роки			Відхилення 2021 р. до 2023 р.	
	2021	2022	2023	+, -	%
Чистий дохід від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг)	50209	96497	161876	111667	322,4
Собівартість реалізованої продукції (товарів, робіт, послуг)	41325	90917	140424	99099	339,8
Валовий: прибуток (збиток)	8884	5580	21452	12568	241,5
Інші операційні доходи	4583	17058	14893	10310	325,0
Адміністративні витрати	5871	509	12845	6974	218,8

Витрати на збут	3486	16385	7255	3769	208,1
Інші операційні витрати	2016	16385	10106	8090	501,3
Фінансовий результат від операційної діяльності: прибуток (збиток)	2 094	-1996	6 139	4045	293,2
Фінансові витрати	0	0	0	0	-
Інші витрати	11	0	1	-10	9,1
Фінансовий результат до оподаткування: прибуток (збиток)	2107	-582	9766	7659	463,5
Чистий фінансовий результат: прибуток (збиток)	1728	-818	7298	5570	422,3

Аналізуючи механізм формування фінансових результатів діяльності ТОВ «Котлозавод Крігер» можна дійти до таких висновків. Чистий дохід від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг) має стійку тенденцію до зростання протягом аналізованого періоду, збільшившись у 2023 році на 111667 тис. грн або в 3,2 порівняно з 2021 роком. Це свідчить про нарощування обсягів діяльності підприємства, розширення ринків збуту та підвищення попиту на його продукцію. Собівартість реалізованої продукції також зросла в 3,3 у 2023 році порівняно з 2021 роком, проте темпи її зростання дещо нижчі, ніж зростання чистого доходу, що позитивно вплинуло на формування валового прибутку. Валовий прибуток зріс на 12568 тис. грн в 2,4 рази у 2023 році порівняно з 2021 роком. Інші операційні доходи підприємства продемонстрували значне зростання в 3,2 рази у 2023 році порівняно з 2021 роком, що може свідчити про диверсифікацію діяльності та отримання додаткових доходів від неосновних видів діяльності. Серед витрат найбільше зросли інші операційні витрати в 5 раз та адміністративні витратив 2,1 рази, що може бути пов'язано із розширенням діяльності підприємства та необхідністю залучення додаткових ресурсів для управління й обслуговування основної діяльності. Незважаючи на значне підвищення операційних витрат, компанії вдалося забезпечити зростання фінансового результату від операційної діяльності на 4045 тис. грн або в 2,9 раза у 2023 році порівняно з 2021 роком. Фінансовий результат до оподаткування зріс на 7659 тис. грн або в 4,6 рази, а чистий прибуток - на 5570 тис. грн або в 4,2 раза у 2023 році

порівняно з 2021 роком.

Отже, незважаючи на значне зростання витрат, зумовлене активним розширенням діяльності, ТОВ «Котлозавод Крігер» вдалося забезпечити випереджаюче зростання доходів, що дозволило суттєво підвищити всі показники прибутку. Це свідчить про ефективну політику управління доходами, витратами та прибутком в цьому періоді.

Таблиця 2.9

Динаміка показників оцінки фінансового стану ТОВ «Котлозавод Крігер»

Показники	Роки			Відхилення
	2021	2022	2023	2021 р до 2023 р.
				+, -
1. Коефіцієнт загальної ліквідності	0,94	0,93	0,95	0,01
2. Коефіцієнт абсолютної ліквідності	0,11	0,11	0,19	0,08
3. Чистий оборотний капітал	-7567	-11152	-4369	3198,00
4. Коефіцієнт автономії	0,001	0,001	0,041	0,04
5. Коефіцієнт фінансової стабільності	0,001	0,001	0,043	0,04
6. Коефіцієнт забезпеченості власними засобами	0,001	0,001	0,045	0,04
7. Коефіцієнт оборотності активів	0,47	0,67	1,245	0,78
8. Коефіцієнт оборотності власного капіталу	0,001	0,001	39	39,00
9. Рентабельність господарської діяльності, %	0,95	0,78	0,935	-0,01
10. Рентабельність власного капіталу, %	0,001	0,001	0,026	0,02
11. Рентабельність продукції, %	1,21	0,69	1,63	0,42

На основі динаміку показників оцінки фінансового стану ТОВ «Котлозавод Крігер» виникають певні висновки. Показники ліквідності підприємства знаходяться на задовільному рівні. Коефіцієнт загальної ліквідності протягом

2021-2023 років був близьким до нормативного значення 1, а коефіцієнт абсолютної ліквідності зріс з 0,11 до 0,19, що свідчить про підвищення платоспроможності підприємства в короткостроковій перспективі, але все ще низька порівнюючи з нормативом. Негативним моментом є від'ємне значення чистого оборотного капіталу протягом усього періоду, що вказує на недостатність оборотних активів для покриття поточних зобов'язань, слід зазначити що з кожним роком ця недостатність скорочується на 3198 тис. грн у 2023 році порівняно з 2021 роком. Показники фінансової стійкості мали низькі значення у 2021-2022 роках через від'ємне значення власного капіталу. Однак у 2023 році вони значно зросли внаслідок формування позитивного власного капіталу, досягнувши таких значень: коефіцієнт автономії - 0,041, коефіцієнт фінансової стабільності - 0,043, коефіцієнт забезпеченості власними засобами - 0,045, проте все ще далеко від нормативу. Спостерігається значне підвищення ділової активності підприємства: коефіцієнт оборотності активів зріс з 0,47 до 1,245, що свідчить про прискорення оборотності активів; коефіцієнт оборотності власного капіталу збільшився до 39 у 2023 році завдяки формуванню позитивного власного капіталу. Показники рентабельності демонструють позитивну динаміку. Рентабельність господарської діяльності у 2023 році незначно знизилася до 0,935%, однак рентабельність власного капіталу зросла до 2,6%, а рентабельність продукції підвищилася до 1,63% у 2023 році порівняно з 2021 роком.

Загалом, аналіз динаміки показників фінансового стану ТОВ «Котлозавод Крігер» свідчить про покращення його ліквідності, фінансової стійкості, ефективності використання активів та рентабельності у 2023 році порівняно з попередніми роками. Основним драйвером таких позитивних змін стало формування позитивного значення власного капіталу, а також нарощування обсягів діяльності та прибутковості підприємства.

2.3 Стан необоротних активів на ТОВ «Котлозавод Крігер»

Для оцінки стану необоротних активів ТОВ «Котлозавод Крігер» перш за все потрібно розглянути його склад та структуру в табл 2.10 та 2.11

Таблиця 2.10

Склад необоротних активів ТОВ «Котлозавод Крігер»

Показник	Роки			Відхилення 2021 р до 2023 р.	
	2021	2022	2023	+, -	%
Нематеріальні активи	81	71	61	-20	75,3
Первісна вартість	653	653	653	0	100,0
Накопичена амортизація	572	582	592	20	103,5
Незавершені капітальні інвестиції	1485	910	1102	-383	74,2
Основні засоби:	5187	7024	7357	2170	141,8
Первісна вартість	16570	20726	21124	4554	127,5
Знос	11383	13252	13767	2384	120,9
Разом	6 753	8 005	8520	1767	126,2

Проаналізувавши склад необоротних активів ТОВ "Котлозавод Крігер" можна зробити певні висновки. Нематеріальні активи скоротилися на 24,7% у 2023 році порівняно з 2021 роком. Хоча первісна вартість залишилась незмінною,

накопичена амортизація зросла на 3,5%, що свідчить про зменшення залишкової вартості нематеріальних активів внаслідок їх зношення. Незавершені капітальні інвестиції зменшилися на 25,8% у 2023 році порівняно з 2021 роком, що може бути ознакою або завершення розпочатих інвестиційних проектів, або призупинення нових інвестицій в капітальне будівництво. Вартість основних засобів збільшилась на 41,8% у 2023 порівняно з 2021 роком.

Темп зростання первісної вартості (27,5%) випереджав темп зростання зносу (20,9%), що свідчить про значні інвестиції в оновлення основних засобів. В цілому вартість необоротних активів зросла на 26,2% у 2023 році порівняно з 2021 роком, що вказує на інвестиційну активність щодо оновлення та розширення виробничих потужностей. Позитивним є те, що темпи зростання вартості основних засобів (41,8%) були вищими за темпи зростання їх зносу (20,9%), що означає підвищення виробничого потенціалу підприємства. Скорочення незавершених капітальних інвестицій може свідчити про завершення окремих інвестиційних проектів і введення в експлуатацію нових основних засобів.

Отже, зростання вартості основних засобів на фоні скорочення нематеріальних активів та незавершених кап. інвестицій вказує на завершальну стадію інвестиційного циклу оновлення виробничих потужностей на підприємстві.

Таблиця 2.11

Структура необоротних активів ТОВ «Котлозавод Крігер»

Показник	Роки						Відхилення 2021 р до 2023 р. П.с
	2021	Пит. Вага, %	2022	Пит. Вага,%	2023	Пит. Вага,%	
Нематеріальні активи	81	1,2	71	0,9	61	0,7	-0,5
Основні засоби	5187	76,8	7024	87,7	7357	86,3	9,5
Незавершені капітальні інвестиції	1485	22,0	910	11,4	1102	12,9	-9,1
Разом	6753	100	8005	100	8520	100	-

Основні засоби займають домінуючу частку в структурі необоротних активів, яка зросла з 76,8% у 2021 році до 86,3% у 2023 році. Це свідчить про посилення виробничого потенціалу підприємства. Питома вага нематеріальних активів є незначною і має тенденцію до зниження - з 1,2% у 2021 році до 0,7% у 2023 році. Частка незавершених капітальних інвестицій скоротилася з 22% у 2021 році до 12,9% у 2023 році, що може вказувати на завершення окремих інвестиційних проектів та введення відповідних об'єктів в експлуатацію.

Структурні зміни в складі необоротних активів є позитивними, оскільки відбувається зростання питомої ваги основних засобів як ключового виробничого ресурсу підприємства. Скорочення частки незавершених капітальних інвестицій свідчить про завершальний етап інвестиційного циклу, пов'язаного з оновленням та розширенням виробничих потужностей. Зниження питомої ваги нематеріальних активів може бути ознакою їх недостатнього оновлення та модернізації, що в подальшому може негативно вплинути на інноваційний розвиток підприємства.

Наступним етапом аналізу є дослідження технічного стану основних засобів, що значною мірою впливає на їх продуктивність та можливість збільшення обсягу виробництва продукції. Для оцінки технічного стану основних засобів використовуються такі ключові показники, як ступінь (коефіцієнт) зносу та ступінь (коефіцієнт) придатності. (табл. 2.12)

Коефіцієнти зносу та придатності є досить умовними показниками для оцінки технічного стану основних засобів підприємства. Їх розрахунок та інтерпретація залежать від низки факторів, зокрема: темпів інфляції, коливань ринкових цін на аналогічні активи, суб'єктивного підходу до визначення строків корисного використання об'єктів основних засобів тощо.

Незважаючи на певну умовність, науковці та практики вважають, що значення коефіцієнта зносу понад 0,5 (50%) є небажаним для підприємства, оскільки воно вказує на високий ступінь спрацьованості основних виробничих фондів. Відповідно, коефіцієнт придатності основних засобів не повинен бути

нижчим за 0,5, адже це свідчитиме про переважання застарілої частини необоротних активів над придатною до ефективної експлуатації. [43]

Таблиця 2.12

Аналіз технічного стану основних засобів ТОВ «Котлозавод Крігер»

Показник	Період			Зміна показника в 2023р по відношенню до 2021р	
	2021	2022	2023	+/-	%
Балансова вартість основних засобів: на початок року, тис. грн	4832	5187	7357	2525	152
на кінець року, тис. грн	5187	7024	7024	1837	135
Сума зносу основних засобів: на початок року, тис. грн	9681	11383	13252	3571	137
на кінець року, тис. грн	11383	13252	13767	2384	121
Ступінь зносу основних засобів: на початок року, %	66,7	68,7	64,3	-2,4	-
на кінець року, %	68,7	65,4	66,2	-2,5	-
Ступінь придатності основних засобів: на початок року, %	49,9	45,6	55,5	5,6	-
на кінець року, %	45,6	53,0	51,0	5,5	-

Балансова вартість основних засобів має тенденцію до зростання протягом аналізованого періоду. На кінець 2023 року вона зросла на 1837 тис. грн або 35% порівняно з 2021 роком. Це свідчить про активну інвестиційну політику підприємства щодо оновлення та розширення власних виробничих потужностей. Сума накопиченого зносу основних засобів також збільшилася: на кінець 2023 року на 2384 тис. грн або 21% порівняно з 2021 роком. Однак темпи зростання

суми зносу є нижчими, ніж темпи зростання балансової вартості, що позитивно впливає на технічний стан основних засобів. Ступінь зносу основних засобів знизився з 68,7% на початок 2021 року до 66,2% на кінець 2023 року.

При цьому на початок 2023 року спостерігалось зменшення ступеня зносу до 64,3%, однак до кінця року він трохи зріс. Відповідно, ступінь придатності основних засобів підвищилася з 49,9% на початок 2021 року до 51% на кінець 2023 року. Найвище значення цього показника спостерігалось на початок 2023 року - 55,5%. Водночас, значення ступеня зносу основних засобів залишається високим і наближається до критичного рівня 67%. Тому в майбутньому підприємству необхідно продовжувати політику активної заміни застарілих основних засобів новими.

Загалом, показники технічного стану основних засобів демонструють позитивну динаміку, що пов'язано зі значними інвестиціями у їх оновлення. Зниження ступеня зносу та підвищення ступеня придатності покращує стан виробничого потенціалу підприємства.

Узагальнюючими показниками, що характеризують рівень забезпеченості підприємства основними виробничими засобами, є фондоозброєність праці та технічна озброєність праці.

Фондоозброєність праці відображає вартість виробничих основних засобів за основним видом діяльності, що припадає на одного працівника підприємства. Цей показник розраховується як відношення середньої вартості виробничих основних фондів за аналізований період до середньооблікової чисельності штатних працівників (для підприємств з багатозмінним режимом роботи - до чисельності працівників у найбільшу зміну).

Технічна озброєність праці характеризує забезпеченість працівників виробничим устаткуванням та активною частиною основних засобів за основним видом діяльності. Обчислюється як співвідношення вартості виробничого устаткування або активної частини основних фондів до середньооблікової чисельності персоналу основної діяльності (для багатозмінних підприємств - до чисельності працівників у найбільшу зміну). За необхідності технічну озброєність

праці можна розрахувати й для неосновних видів діяльності як відношення вартості відповідних основних засобів до чисельності непромислового персоналу.

В процесі аналізу розраховані значення фондоозброєності та технічної озброєності праці порівнюються з показниками попередніх періодів та плановими (прогнозними) значеннями. Темпи зростання цих показників також співставляються з динамікою продуктивності праці на підприємстві. Позитивною тенденцією вважається випереджаюче зростання продуктивності праці порівняно зі зростанням фондоозброєності та технічної озброєності, що свідчить про ефективніше використання виробничих потужностей підприємства. [44] (табл. 2.13).

Таблиця 2.13

**Аналіз забезпеченості ТОВ «Котлозавод Крігер» основними
виробничими засобами**

Показник	Період			Зміна показника	
	2021	2022	2023	+/-	%
Середньорічна вартість основних виробничих засобів, тис. грн	5009,5	6105,5	7190,5	2181	144
У тому числі активної частини	4107,79	5006,51	5896,21	1788,42	144
Середньооблікова чисельність працівників, осіб	56	63	46	-10	82
Засобоозброєність праці, тис. грн	89,5	96,9	156,3	66,9	175
Технічна озброєність праці, тис. грн	73,4	79,5	128,2	54,8	175
Фондоозброєність, тис.грн/ос.	89,46	96,91	156,32	66,86	174,7

Середньорічна вартість основних виробничих засобів підприємства має стійку тенденцію до зростання протягом досліджуваного періоду, збільшившись у 2023 році на 2181 тис. грн або 44% порівняно з 2021 роком. Це свідчить про активну інвестиційну діяльність підприємства, спрямовану на оновлення та

розширення власних виробничих потужностей. Аналогічна позитивна динаміка спостерігається щодо вартості активної частини основних виробничих засобів, яка зросла на 1788,42 тис. грн або 44% у 2023 році відносно 2021 року. Середньооблікова чисельність працівників у 2023 році скоротилася на 10 осіб або 18% порівняно з 2021 роком, що може бути наслідком оптимізації трудових ресурсів та підвищення продуктивності праці. Показник засобоозброєності праці зріс на 66,9 тис. грн або 75% у 2023 році щодо рівня 2021 року, досягнувши значення 156,3 тис. грн на одного працівника. Це свідчить про суттєве підвищення забезпеченості підприємства основними виробничими фондами в розрахунку на одного зайнятого. Технічна озброєність праці також продемонструвала значне зростання на 54,8 тис. грн або 75% у 2023 році порівняно з 2021 роком, що вказує на зростання вартості діючих виробничих потужностей у перерахунку на одного працівника. Показник фондоозброєності праці на підприємстві демонструє стійку тенденцію до зростання. Порівняно з 2021 роком, у 2023 році він зріс на 66,86 тис. грн/ос. або на 74,7%, досягнувши значення 156,32 тис. грн/ос.

Таке суттєве підвищення фондоозброєності стало можливим через інвестиції в оновлення та розширення своїх виробничих потужностей (основних фондів)

Позитивним є той факт, що темпи зростання засобоозброєності та технічної озброєності праці перевищують темпи скорочення чисельності персоналу. Це є свідченням підвищення рівня забезпеченості підприємства як основними засобами загалом, так і задіяними у виробництві зокрема.

Для отримання повноцінного розуміння стану необоротних активів ТОВ «Котлозавод Крігер» необхідно проаналізувати також і нематеріальні активи(табл. 2.14)

Таблиця 2.14

Стан нематеріальних активів на ТОВ «Котлозавод Крігер»

Показник	Роки			Відхилення 2021 р до 2023 р.	
	2021	2022	2023	+/-	%

Коефіцієнт участі необоротних активів у загальній сумі активів(КУна)	0,05	0,05	0,08	0,03	168
Коефіцієнт амортизації нематеріальних активів (КАна)	0,88	0,89	0,91	0,03	103
Коефіцієнт придатності нематеріальних активів (КПна)	0,12	0,11	0,09	-0,03	75

Коефіцієнт участі необоротних активів у загальній сумі активів (КУна) збільшився з 0,05 у 2021 році до 0,08 у 2023 році, продемонструвавши зростання на 68%. Це свідчить про підвищення ролі нематеріальних активів у складі необоротних активів підприємства. Коефіцієнт амортизації нематеріальних активів (КАна) протягом аналізованого періоду має тенденцію до зростання, збільшившись з 0,88 у 2021 році до 0,91 у 2023 році або на 3%. Високі значення цього показника вказують на значний ступінь зношеності нематеріальних активів підприємства. Коефіцієнт придатності нематеріальних активів (КПна) знизився з 0,12 у 2021 році до 0,09 у 2023 році або на 25%, що свідчить про зменшення залишкової вартості придатних до використання нематеріальних активів внаслідок їх старіння. Зростання коефіцієнта амортизації та зниження коефіцієнта придатності нематеріальних активів може негативно вплинути на інноваційну діяльність підприємства в майбутньому через відсутність належного технічного та інформаційного забезпечення виробництва.

2.4 Напрями підвищення ефективності управління необоротними активами в ТОВ «Котлозавод Крігер»

Основну частку необоротних активів підприємства займають, саме тому має сенс шукати шляхи оптимізації саме цієї статті необоротних активів(рис. 4).

Ефективне управління основними засобами є важливим чинником забезпечення конкурентоспроможності та сталого розвитку підприємства. З цією метою впроваджується комплексний механізм управління, який охоплює сукупність взаємопов'язаних елементів, спрямованих на максимізацію віддачі від використання основних засобів при мінімальних витратах на їх утримання та обслуговування.

Цільова складова механізму управління полягає у визначенні стратегічних та операційних цілей, досягнення яких забезпечить підвищення ефективності використання основних засобів та посилить виконання підприємством основних функцій. Функціональний блок передбачає реалізацію комплексу управлінських заходів, необхідних для виконання завдань організації щодо основних засобів, зокрема їх оновлення, ремонту, модернізації тощо.

Методологічна частина механізму базується на застосуванні сучасних методів управління основними засобами, таких як оптимізація структури парку обладнання, аналіз внутрішніх та зовнішніх факторів впливу, визначення життєвого циклу, обґрунтування політики амортизації тощо. Інструментальна складова являє собою сукупність управлінських рішень, повноважень та засобів інформаційно-матеріального впливу на об'єкт управління – основні засоби

підприємства. Технологічний блок забезпечує послідовність етапів підготовки, прийняття та реалізації управлінських рішень у сфері основних засобів.

Управлінський механізм у сфері основних засобів є невід'ємною складовою загальної системи управління виробничими процесами на підприємстві. Його роль полягає у забезпеченні випуску запланованих обсягів продукції у встановлені терміни при раціональному та ефективному використанні наявного ресурсного потенціалу, зокрема основних виробничих фондів. Механізм управління ефективністю використання основних засобів на підприємствах спрямований на комплексне вирішення низки ключових завдань. По-перше, важливим є вивчення та адаптація передового зарубіжного досвіду у сфері організаційно-управлінських механізмів ефективного використання основних фондів. По-друге, необхідним є ґрунтовний аналіз стану, динаміки, складу основних виробничих засобів підприємства, оцінка технічного рівня та ступеня зношеності активної їх частини.

Для забезпечення ефективного управління основними засобами на ТОВ «Котлозавод Крігер» застосовувався комплексний підхід, який ґрунтується на ретельному аналізі вихідних показників фінансово-господарської діяльності підприємства, зокрема стану, динаміки, оновлення та рівня використання основних фондів. Отримані результати дослідження зіставлялися з наявними цільовими орієнтирами задля прийняття виважених управлінських рішень. При цьому управлінський механізм основних засобів базувався на дотриманні низки ключових принципів.

Передусім, він має повністю відповідати та бути підпорядкованим стратегічним цілям економічного розвитку підприємства, створюючи необхідні матеріальні та фінансові умови для їх реалізації. Управлінський механізм повинен мати перспективний характер, забезпечуючи можливості для розширення діяльності та підвищення ефективності в майбутньому на основі оптимального поєднання вирішення поточних і стратегічних завдань.

Важливим є принцип обґрунтованості управлінських рішень щодо процесів відтворення основних засобів підприємства. Потреби у придбанні, модернізації чи

оновленні основних фондів мають визначатися на підставі ґрунтового аналізу стану та використання наявного виробничого потенціалу, виявлення резервів підвищення його ефективності.

Формування відтворювальних процесів обов'язково має базуватися на принципі ефективності, тобто забезпечувати досягнення економічного чи соціального ефекту, який матиме кінцеве економічне вираження. Необхідно також дотримуватись принципу безперервності та надійності, створюючи організаційно-господарські та технічні умови для стійкого та безперебійного режиму виробничого процесу.

Нарешті, управлінський механізм має відповідати принципу плановірності, пропорційності та динамізму, будучи орієнтованим як на поточні, так і на довгострокові завдання розвитку підприємства. При цьому передбачається відповідальність системи управління за якість прийнятих рішень та повноту їх реалізації.

Для ефективної реалізації зазначених принципів управління основними засобами на підприємстві ТОВ «Котлозавод Крігер» необхідно забезпечити безперервний процес збору, обробки та аналізу різнопланової інформації. Це передбачає здійснення комплексного інформаційно-аналітичного забезпечення управлінського механізму шляхом акумулювання та опрацювання даних науково-технічного, економічного, правового та іншого характеру, що мають безпосереднє відношення до сфери управління основними фондами підприємства.

Ефективне функціонування механізму управління основними засобами на всіх рівнях підприємства потребує активного впровадження новітніх інформаційних технологій та математичних методів обробки великих масивів даних. Сучасний рівень розвитку комп'ютерної техніки та програмного забезпечення дозволяє швидко та якісно здійснювати збір, систематизацію, аналіз та передачу необхідної управлінської інформації.

Використання спеціалізованих програмних продуктів, оснащених потужними аналітичними інструментами, дає змогу автоматизувати процеси розрахунку й аналізу широкого спектру показників стану та використання основних фондів,

виявлення факторів впливу, побудови прогнозних моделей та сценаріїв їх оновлення і модернізації. Застосування математичних методів оптимізації допомагає обґрунтовано визначати оптимальну структуру основних засобів, приймати рішення щодо інвестицій у їх придбання чи оновлення. [53]

Отже, управлінський механізм у сфері основних засобів являє собою комплексну систему взаємопов'язаних методів, інструментів та важелів впливу, застосування яких забезпечує досягнення високого рівня ефективності використання виробничого потенціалу підприємства. Формування ефективної організаційної структури даної підсистеми управління передбачає чітке визначення цілей, функцій та завдань за окремими об'єктами основних фондів, деталізацію системи планових показників та нормативів ефективності їх експлуатації.

Впровадження комплексного, системного підходу в управлінні основними засобами потребує всебічного аналізу та оцінки результативності заходів на всіх етапах їх життєвого циклу - від формування до вибуття. Дослідженню підлягають процеси придбання, введення в експлуатацію, використання в поточній діяльності, оновлення шляхом ремонтів, модернізації чи реконструкції, а також своєчасне списання зношених та застарілих фондів.

Практична реалізація дієвого управлінського механізму у сфері основних засобів дозволить забезпечити високу якість оперативно-виробничої діяльності підприємства, підвищити науково-технічний рівень та гнучкість планування виробничих процесів. Це сприятиме налагодженню безперебійного постачання високоякісної сировини, ритмічності виробництва та, як результат, випуску конкурентоспроможної продукції.

Для оптимізації управління основними засобами ТОВ «Котлозавод Крігер» слід розглянути систему з 4 етапів.

На першому етапі формування основних засобів здійснюється управління процесом їх надходження на підприємство. Визначаються джерела фінансування та способи поповнення основних фондів, які включають:

- Будівництво нових виробничих споруд та об'єктів інфраструктури.

- Грошові та матеріальні внески засновників при створенні підприємства.
- Реінвестування частини доходів від реалізації продукції.
- Доходи від володіння цінними паперами та іншими активами.
- Залучення основних засобів на умовах оперативного та фінансового лізингу.
- Банківське кредитування та запозичення коштів в інших кредиторів.
- Державне фінансування у вигляді капітальних інвестицій та дотацій з бюджетів різних рівнів.
- Надходження майна в результаті роздержавлення та приватизації державної власності.
- Благодійні внески, пожертвування юридичних та фізичних осіб

Придбання необхідних основних засобів за грошові кошти. Це найпоширеніший спосіб поповнення, при якому вартість об'єктів визначається їх первісною вартістю, що складається із ціни придбання, витрат на транспортування, монтаж, податків та інших витрат, пов'язаних з доведенням до стану придатності для використання.

Кредитування відіграє надзвичайно важливу роль для діяльності ТОВ "Котлозавод Крігер". Залучення кредитних ресурсів допомагає вирішувати низку ключових завдань в умовах ринкової економіки:

1. Подолання тимчасових незбіжностей між вивільненням коштів на одних ділянках господарювання та виникненням потреби в них на інших. Кредит виступає інструментом акумуляції тимчасово вільних грошових ресурсів і їх перерозподілу в ті сфери, де є нагальна потреба в капіталі. Це забезпечує безперервність відтворювальних процесів.
2. Прискорення грошового обігу шляхом своєчасного поповнення оборотних коштів підприємства для фінансування різних господарських операцій.
3. Обслуговування широкого спектру економічних відносин, зокрема інвестиційних та страхових, що сприяє розвитку відповідних сегментів фінансового ринку.
4. Виконання важливої регулюючої функції в ринковій економіці завдяки

перерозподілу фінансових ресурсів між галузями, регіонами, окремими суб'єктами господарювання відповідно до пріоритетів та потреб.

Кредит створює зобов'язання які створюють фінансові ризики в майбутньому.

На другому етапі потрібно оптимізувати управління процесом використання основних засобів. Воно відіграє вкрай важливу роль для забезпечення сталого розвитку та нарощування економічного потенціалу підприємства. Ефективна експлуатація виробничих фондів дозволяє підвищувати технічний рівень виробництва, збільшувати темпи зростання продуктивності праці, покращувати якісні характеристики продукції та інші показники господарської діяльності.

Управління використанням основних засобів передбачає комплексну реалізацію наступних ключових напрямів:

- Нарощування екстенсивного завантаження виробничих потужностей у межах наявного календарного фонду часу за рахунок скорочення простоїв обладнання, підвищення коефіцієнту змінності його роботи, виведення з експлуатації надлишкових та недіючих фондів.
- Забезпечення інтенсивного навантаження діючого парку машин та устаткування шляхом модернізації, переоснащення виробничих процесів, впровадження ресурсо- та енергоощадних технологій.
- Автоматизація та комплексна механізація виробничих процесів як дієвий інструмент підвищення продуктивності праці та ефективності використання основних фондів.
- Обґрунтований вибір методів нарахування амортизації основних засобів відповідно до специфіки виробництва, структури виробничих потужностей та стратегії їх оновлення.
- Застосування прогресивних форм виробничої організації та управління з акцентом на оптимізацію потоків, автоматизацію процесів підготовки виробництва, мінімізацію втрат часу.

Комплексна реалізація зазначених заходів у сфері використання основних

фондів дозволить максимізувати віддачу від наявного виробничого потенціалу підприємства та створити передумови для його інтенсивного розширеного відтворення.

Одним із ключових етапів ефективного управління основними засобами на ТОВ "Котлозавод Крігер" є процес їх оновлення, який виступає результатом інтенсивного відтворення та експлуатації діючих виробничих фондів підприємства. Здійснення заходів з оновлення основних засобів сприяє постійному підтриманню належного технічного рівня виробництва, дозволяє нарощувати обсяги випуску продукції без залучення додаткових інвестиційних ресурсів, знижувати її собівартість за рахунок економії на амортизаційних відрахуваннях та витратах з обслуговування, підвищувати рівень фондівіддачі та рентабельності господарської діяльності. На даному етапі управлінська діяльність зосереджується на реалізації таких заходів:

Модернізація - вдосконалення конструкції діючих основних засобів з метою підвищення їх продуктивності, розширення функціональних можливостей до рівня сучасних технічних вимог, досягнення ресурсозбереження та покращення умов праці працівників.

Реконструкція - комплекс робіт, спрямованих на збільшення виробничих потужностей, продуктивності праці, технічного рівня виробництва для нарощування випуску продукції при мінімальних капітальних затратах.

Розширене відтворення - відновлення основних фондів в більших обсягах та на якісно новому рівні з кожним наступним циклом.

Технічне переоснащення - впровадження передової техніки та технологій, механізація та автоматизація виробництва, модернізація та заміна застарілого обладнання новим, більш продуктивним, а також удосконалення загальнозаводського господарства та інфраструктури.

Фінансове забезпечення процесів оновлення основних засобів є однією з центральних ланок ефективного управління виробничими фондами підприємства. При цьому можуть застосовуватись різні варіанти залучення фінансових ресурсів:

- Фінансування повного обсягу оновлення основних засобів виключно за

рахунок власних коштів підприємства - прибутку, амортизаційних відрахувань, резервних фондів тощо.

- Змішане фінансування оновлення основних фондів із комбінуванням власного капіталу та довгострокових банківських кредитів.
- Змішане фінансування шляхом поєднання власних коштів з іншими залученими ресурсами - облігаційними позиками, фінансовим лізингом тощо.
- Фінансування процесів оновлення виключно за рахунок залучення кредитних ресурсів. При цьому кредит являє собою економічні відносини між суб'єктами господарювання щодо тимчасової передачі певної грошової суми на засадах зворотності, платності та строковості.
- Оновлення основних засобів на умовах фінансового або оперативного лізингу, при якому об'єкт оренди передається у тимчасове користування лізингоотримувачу з правом або без права його викупу після закінчення дії договору.

Четвертим етапом є завершальним етапом управління основними засобами є процес їх вибуття з активів підприємства. Це відбувається у випадках, коли об'єкт втрачає своє цільове призначення і від його подальшого використання або продажу не очікується отримання майбутніх економічних вигід. Вибуття основних фондів може відбуватися за кількома основними напрямками:

- Ліквідація внаслідок фізичного та морального зносу. Фізичний знос проявляється у поступовій втраті основними засобами споживчих властивостей в процесі експлуатації, тоді як моральне старіння відбувається через створення нових, більш прогресивних та економічно ефективних зразків техніки. Фінансовий результат від ліквідації визначається як різниця між доходом від вибуття та залишковою вартістю об'єкта з вирахуванням витрат на демонтаж.
- Продаж (реалізація) основних засобів іншим юридичним або фізичним особам за грошову компенсацію, якщо подальша їх експлуатація для підприємства є економічно недоцільною. Отриманий дохід визнається

додатковим.

- Безоплатна передача чи дарування основних фондів відбувається за договором дарування на безоплатній основі. Облікові процедури при цьому ідентичні операціям реалізації, з відповідним зменшенням балансової вартості об'єкта. Безоплатна передача прирівнюється до реалізації з оподаткуванням ПДВ та податку на прибуток отримувача (крім неприбуткових організацій).
- Вилучення об'єктів замовником не впливає на суму власного капіталу підприємства, а лише свідчить про відсутність його закріплення за конкретним власником. Надалі вилучені основні засоби підлягають або реалізації, або ж ануляції.
- Безоплатна передача основних засобів як внесок до статутного капіталу іншого підприємства або в рахунок погашення заборгованості.
- Обмін основних засобів шляхом укладання договору міни (бартерної угоди), за яким відбувається взаємний обмін активами.
- Втрати від нестач або крадіжок основних фондів, виявлених під час інвентаризації. Порядок їх відображення в обліку залежить від того, чи встановлено винних осіб.
- Надзвичайні ситуації - аварії, стихійні лиха, внаслідок яких основні засоби втрачають свою придатність та вилучаються з експлуатації. Їх списання оформлюється актом ліквідації з зазначенням причин, технічного стану, первісної та залишкової вартості, витрат на демонтаж тощо.
- Невідповідність критеріям визнання активом - відсутність ймовірності отримання майбутніх економічних вигід від використання об'єкта або неможливість достовірно визначити його вартість.

Для забезпечення інтенсивного розвитку виробництва та підвищення ефективності господарювання ТОВ "Котлозавод Крігер" вкрай важливою є реалізація комплексної стратегії безперервного відтворення та нарощування основних виробничих фондів до рівня перспективних потреб підприємства.

Ключову роль у цьому процесі відіграє активізація інвестиційної діяльності та збільшення капіталовкладень у оновлення парку обладнання.

Запропонований механізм управління основними засобами потребує адаптації до специфічних умов господарювання даного підприємства, врахування галузевих, технологічних та організаційних особливостей його функціонування. Сучасні економічні реалії, нестабільність ринкового середовища об'єктивно вимагають перегляду традиційних підходів до управління виробничими фондами та пошуку нових дієвих методів і рішень.

Правильне визначення проблемних аспектів та першочергових завдань у сфері управління основними засобами на ТОВ "Котлозавод Крігер" є запорукою ефективного подальшого формування комплексу управлінських заходів. Ґрунтовний аналіз допоможе прийняти виважені рішення щодо необхідних капіталовкладень, термінів і напрямків оновлення обладнання, джерел фінансування інвестиційних проектів тощо.

Кінцевою метою впровадження оновленого управлінського механізму основних засобів має стати формування довгострокових конкурентних переваг та адаптація виробничого потенціалу підприємства до мінливих ринкових умов. Це дозволить забезпечити стійкі позиції ТОВ "Котлозавод Крігер" у відповідному сегменті ринку та створить міцне підґрунтя для сталого розвитку у майбутньому.

Висновки до розділу 2

1. На ТОВ "Котлозавод Крігер" спостерігається позитивна динаміка стосовно необоротних активів. Їх вартість зростає, головним чином, за рахунок збільшення балансової вартості основних засобів внаслідок активного інвестування у оновлення та розширення виробничих потужностей. При цьому питома вага основних засобів у структурі необоротних активів підвищується, що сприяє нарощуванню виробничого потенціалу. Підприємство вживає заходів з поліпшення технічного стану основних засобів шляхом їх оновлення. Рівень зносу поступово знижується, а ступінь придатності зростає, хоча загалом зношеність

основних фондів залишається високою.

2. Відбувається покращення забезпеченості працівників основними виробничими фондами, про що свідчать підвищення показників фондоозброєності та технічної озброєності праці. Разом з тим, стан нематеріальних активів є незадовільним через високий ступінь їх зношеності, що може негативно вплинути на інноваційний розвиток підприємства в майбутньому. Тому потребує уваги питання своєчасного оновлення нематеріальних активів.

Загалом стан необоротних активів оцінюється як задовільний із позитивним трендом завдяки реалізації інвестиційних проектів з технічного переоснащення виробництва. Однак існує необхідність у вдосконаленні політики управління необоротними активами для забезпечення їх ефективного використання та збереження конкурентних переваг.

3. Ефективне управління основними засобами є запорукою сталого розвитку та підвищення конкурентоспроможності підприємства. Для ТОВ "Котлозавод Крігер" важливим є формування дієвого комплексного механізму управління основними фондами, адаптованого до специфіки його діяльності. Цей механізм має охоплювати всі етапи життєвого циклу основних засобів - від їх формування та залучення до використання, оновлення та вибуття. При цьому слід забезпечити розвиток власної інвестиційної діяльності для безперервного відтворення виробничого потенціалу на інноваційній основі.

Управління процесом формування основних засобів передбачає визначення оптимальних джерел фінансування капіталовкладень - власних, залучених чи кредитних ресурсів. На етапі використання важливо максимізувати завантаження потужностей, запроваджувати заходи автоматизації, модернізації, ресурсозбереження.

4. Своєчасне оновлення шляхом реконструкції, технічного переозброєння дозволяє підтримувати виробництво на належному технічному рівні. А при вибутті зношених фондів необхідно забезпечити належні облікові процедури та оптимізацію податкових наслідків. Загалом, ефективний управлінський механізм основних засобів сприятиме нарощуванню виробничого потенціалу,

інтенсифікації випуску продукції, підвищенню її конкурентоспроможності та загальної результативності діяльності ТОВ "Котлозавод Крігер".

ВИСНОВКИ

Узагальнення теоретичних основ та дослідження особливостей функціонування та управління необоротних активів підприємства надало можливість зробити наступні висновки.

1. Необоротні активи є ключовими елементами ресурсної бази підприємства, що забезпечують тривале використання та зберігання економічної вигоди. Під необоротними активами розуміють майно, що перебуває у власності підприємства протягом тривалого часу (більше одного року) і використовується у процесі його господарської діяльності. Структура необоротних активів включає основні засоби, нематеріальні активи, довгострокові фінансові інвестиції та інші необоротні активи. Ефективне управління необоротними активами передбачає оптимізацію їх

складу та структури, що сприяє підвищенню фінансової стійкості та конкурентоспроможності підприємства.

2. Управління необоротними активами підприємства охоплює комплекс принципів, методів та інструментів, спрямованих на забезпечення ефективного використання та своєчасного оновлення цих активів. Система управління включає планування, облік, контроль та аналіз, що забезпечує раціональне використання активів у довгостроковій перспективі. Зокрема, важливими аспектами управління є амортизаційна політика, стратегічне планування капітальних інвестицій та контроль за технічним станом основних засобів. Важливою складовою є також аналіз ефективності використання активів, що дозволяє виявляти резерви підвищення продуктивності та оптимізувати інвестиційні рішення.

3. Методичні підходи до оцінки ефективності управління необоротними активами передбачають використання системи показників, що дозволяють оцінити рівень оновлення, зносу, придатності та віддачі активів. Зокрема, до таких показників відносяться коефіцієнт оновлення основних засобів, коефіцієнт зносу, коефіцієнт вибуття, фондівіддача, коефіцієнт оборотності та рентабельність основних засобів. Використання інтегральних показників та функцій бажаності Харрінгтона забезпечує комплексну оцінку ефективності управління активами, що дозволяє своєчасно реагувати на зміни та приймати обґрунтовані управлінські рішення.

4. Нормативно-правове забезпечення управління необоротними активами включає законодавчі та нормативні акти, що регламентують їх облік, оцінку, амортизацію та використання. Важливими документами є Закони України "Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні", Податковий кодекс України, стандарти бухгалтерського обліку та міжнародні стандарти фінансової звітності. Інформаційне забезпечення включає системи обліку та звітності, що надають достовірну інформацію для прийняття управлінських рішень. Використання сучасних інформаційних технологій сприяє автоматизації обліку та аналізу активів, підвищуючи ефективність управління та забезпечуючи прозорість фінансової діяльності підприємства.

5. ТОВ «Котлозавод Крігер» є приватним підприємством, що здійснює діяльність у сфері виробництва та монтажу водонагрівних котлів. Підприємство має тривалу історію функціонування та налагоджений механізм функціонування, що дозволило йому посісти своє місце в економіці Житомирського області. Основні види продукції ТОВ «Котлозавод Крігер» включають водогрійні котли, котли для виробництва перегрітої води, парові котли, котли для виробництва перегрітої пари, термомасляні котли, теплогенератор, предтопок, газові котли, а також котли, що працюють на альтернативних джерелах енергії.

6. ТОВ «Котлозавод Крігер» демонструє спостерігається стрімке нарощування масштабів діяльності підприємства, про що свідчить різке зростання чистого доходу від реалізації продукції протягом 2021-2023 років. Така тенденція є результатом активного розширення ринків збуту, підвищення попиту на продукцію компанії та диверсифікації джерел доходу, включаючи надходження від неосновних видів діяльності. В контексті зростання обсягів діяльності компанія стикається з необхідністю збільшення витрат на управління та обслуговування основних бізнес-процесів. Це проявляється у стрімкому підвищенні адміністративних та інших операційних витрат. Протягом аналізованого періоду спостерігаються позитивні зрушення у показниках ліквідності та фінансової стійкості. Зокрема, коефіцієнти ліквідності знаходяться на задовільному рівні, а у 2023 році відбулося формування позитивного власного капіталу, що значно покращило показники автономії, фінансової стабільності та забезпеченості власними коштами, але показники ще не досягнули нормативних значень. Протягом аналізованого періоду спостерігаються позитивні зрушення у показниках ліквідності та фінансової стійкості. Зокрема, коефіцієнти ліквідності знаходяться на задовільному рівні, а у 2023 році відбулося формування позитивного власного капіталу, що значно покращило показники автономії, фінансової стабільності та забезпеченості власними коштами. Негативним аспектом залишається наявність від'ємного чистого оборотного капіталу, що може створювати ризики для платоспроможності в майбутньому та потребує вжиття заходів для забезпечення більш збалансованої структури оборотних активів і

зобов'язань.

7. Управління основними засобами є невід'ємною та критично важливою складовою забезпечення ефективної господарської діяльності й конкурентоспроможності сучасного підприємства. Для ТОВ "Котлозавод Крігер" формування дієвого механізму управління виробничими фондами згідно специфіки його функціонування є нагальною потребою задля активізації виробництва, підвищення рівня прибутковості та зміцнення ринкових позицій.

Комплексний управлінський механізм основних засобів має охоплювати увесь їх життєвий цикл - від формування та залучення до експлуатації, своєчасного оновлення та вибуття. На етапі формування потрібно визначити оптимальні джерела фінансування капіталовкладень, обґрунтовано залучаючи власні, запозичені чи кредитні ресурси. Під час експлуатації основних фондів важливим є максимальне завантаження потужностей, впровадження заходів автоматизації, модернізації, ресурсозбереження.

Своєчасне оновлення шляхом реконструкції, технічного переоснащення дозволяє утримувати парк обладнання на належному технічному рівні та забезпечувати випуск конкурентоспроможної продукції. На завершальній стадії вибуття зношених і застарілих основних засобів слід дотримуватись належних процедур та оптимізувати податкові наслідки.

Реалізація виваженого управлінського механізму основних засобів створює необхідні передумови для безперервного розширеного відтворення виробничого потенціалу підприємства на якісно новому технологічному рівні. Це дозволить ТОВ "Котлозавод Крігер" нарощувати обсяги випуску продукції, знижувати її собівартість, підвищувати прибутковість діяльності та зміцнювати конкурентні позиції на ринку.

.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Кузнєцов В. Великий словник бухгалтера / В. Кузнєцов, О. Михайленко. – 2-ге вид., переробл. і допов. – Харків: Фактор, 2005. – 532 с.
2. Диба В. М. Облік та аналіз необоротних активів : моногр. / В. М. Диба. – К. :КНЕУ, 2008. – 288 с.
3. Загородній А.Г. Фінансово-економічний словник / А. Г. Загородній, Г. Л. Вознюк. – Львів: Видавництво Національного університету «Львівська політехніка», 2005. – 714 с.
4. [Електронне посилання] <https://ukrstat.gov.ua/metaopus>
5. Мочерний С. В. Економічна енциклопедія / С. В. Мочерний. – К.:

Видавничий центр «Академія», 2000. – Т. 1. – С. 848.

6. Райс, Ентоні. Розкриття таємниці фінансової звітності / Пер. з англ. за ред. С. Ф. Голова. Дніпропетровськ: Баланс-клуб, 2001.

7. Сеймон В. С. Бухгалтерський облік необоротних активів в Україні та Угорщині: порівняльний аспект / Сеймон В. С. – 2010. – 23 с.

8. Шелудько В. М. Фінансовий менеджмент: підруч. / В. М. Шелудько. – 2-ге вид., стер. – К., 2013. – 375 с.

9. Ясишена В. В. Економічний зміст та класифікація нематеріальних активів для цілей бухгалтерського обліку.

URL: <http://www.economy.nayka.com.ua/?Op=1&z=2227>

10. Бухгалтерський облік в Україні : навч. посіб. / за ред. Р.Л. Хом'яка, 114 В.І. Лемішевського. [6-е вид., доп. і перероб.]. Львів : Національний університет «Львівська політехніка», «Інтелект-Захід», 2007. 1200 с

11. Сухарський В.С. Економічний словник – довідник / В.С. Сухарський. – Т.: Богдан, 2002 – 56 с.

12. Бондарчук В.В. Засоби виробництва: економічні поняття та їх місце в системі бухгалтерського обліку / В.В. Бондарчук // Вісник ЖДТУ. Серія: економічні науки. – 2010. – № 3 (53). – С. 34–39.

13. Малюга Н.М. Об'єкти бухгалтерського обліку згідно з Планом рахунків бухгалтерського обліку активів, капіталу, зобов'язань і господарських операцій підприємства і організацій: словник / Н.М. Малюга, О.О. Зеленіна. – Житомир : ЖДТУ, – 2009. – 56 с.

14. Борисов А.Б. Великий економічний словник / А.Б. Борисов.– М.: Книжковий світ, 2009. – 894 с.

15. Михайлов М.Г. Бухгалтерський облік в бюджетних установах: навчальний посібник / М.Г. Михайлов. – К.: Центр учбової літератури, 2011. – 15 с.

16. Бутинець Ф.Ф. Бухгалтерський фінансовий облік: підруч. / Ф.Ф.Бутинець, А.М.Герасимович, Н.М.Малюга. – Житомир : ПП "Рута", 2009. – 912 с.

17. Бабаєв Ю. А. Теорія бухгалтерського обліку / Ю. А. Бабаєв, П.Г. Вашків. К. : Вища школа, 2007. – 692 с.

18. Панчук Л.В. Економічна сутність основних засобів, їх класифікація та оцінка / Л.В. Панчук // Формування ринкової економіки. – 2014. – № 5. – С. 513 – 521.
19. Фамінський І. П. Зовнішньоекономічний тлумачний словник / І.П. Фамінський. – М. : ІНФРА-М, 2008. – 512 с
20. Сопко В. Деякі питання термінології та класифікації засобів праці / В. Сопко, В. Карєв // Бухгалтерський облік і аудит. – 2013. – №3. – С. 11– 15.
21. Бабяк Н. Д. Амортизаційна політика підприємства на сучасному етапі реформування економіки України / Н. Д. Бабяк // Теорія і практика перебудови економіки. – 2009. – №10. – С. 61-64.
22. Пігуль Н. Г., Бондаренко Є. К., Кириченко А. В. стаття «методичні засади оцінки ефективності управління активами підприємства» ЕКОНОМІКА ТА СУСПІЛЬСТВО Випуск # 33 / 2021
23. Вареник В. М., Євтушенко Я. С. Діагностичний аналіз ефективності управління активами підприємства. Східна Європа: економіка, бізнес та управління. 2018. Вип. 1. С. 117–122.
24. Лютик Т. В. Функція бажаності Харрінгтона як інструмент інтегральної оцінки інноваційної та науково-технологічної складових економічного потенціалу. Історія науки і біографістика. 2016. № 4. URL: <http://inb.dnsgb.com.ua/2016-4/09.pdf>.
25. Нагорний Є. О. Система управління активами як релевантний чинник ефективного розвитку підприємства. Економічні науки. Серія «Економіка та менеджмент». 2014. Вип. 11. С. 223–232.
26. Олійник Т. О., Мірошніченко О. В. Основні напрями підвищення ефективності управління активами. Інвестиції практика та досвід. Серія «Економічна наука». 2014. № 21. С. 73–77.
27. Чемчикаленко Р. А., Майорода О. Є., Люткіна А. В. Оцінка ефективності управління активами та пасивами підприємства. Економіка і суспільство. Серія «Гроші, фінанси і кредит». 2017. Вип. № 11. С. 485–489.
28. Кремень О. І., Мосійчук Р. Л., Кремень В. М. Комплексний аналіз

ефективності управління активами підприємства. Бізнесінформ, 2020. № 8. С. 202–210

29. Бланк І. А. Управління активами. Київ : Ніка-Центр, 2000. 720 с.

30. Національне Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 1 «Загальні вимоги до фінансової звітності». Затверджено наказом Міністерства фінансів України від 07.02.2013р. № 73 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/z0336-13>.

31. Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 7 «Основні засоби» № 92 від 27.04.2000 р. // Електронний ресурс. – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/z0288-00>.

32. Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 8 «Нематеріальні активи» : наказ Міністерства фінансів України від 18.10.1999 р. № 242 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/z0750-99>.

33. Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 10 «Дебіторська заборгованість». Затверджено наказом Мінфіну України від 08.10.99 р. № 237 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/z0725-99>

34. Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 17 «Податок на прибуток» [Електронний ресурс] : затв наказом Міністерства фінансів України 124 від 28.12.2000 р. №353 – Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0047-01>.

35. Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 19 «Об'єднання підприємств» [Електронний ресурс] : затв наказом Міністерства фінансів України від 07.07.1999 р. №163 – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/z0499-99>.

35. Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 30 «Біологічні активи». Затверджено наказом Мінфіну України від 18.11.2005 р. № 790 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/z1456-05>.

36. Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 32 «Інвестиційна нерухомість»: затверджене Наказом Міністерства фінансів України від 16.07.2007 р. № 823. [Електронний ресурс]. – Режим доступу:

<http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/z0823-07.ua> /laws/show/z0499-99.

37. Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні: Закон України від 16 липня 1999 р. № 996, зі змінами та доповненнями [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/996-14>.

38. І.А. Бігдан, Л.І. Лачкова, В.М. Лачкова, О.В. Жилякова Фінансовий менеджмент навчальний посібник, 2017. – 85с.

39. Фінансовий менеджмент: навчальний посібник/ за заг. ред. І.О. Школьника. – К.: «Центр учбової літератури», 2016. . – 488 с.

40 .Фінансовий менеджмент: підручник / В.П. Мартиненко, Н.І. Климаш та ін. під ред. Т.А. Говорушко. – Львів: «Магнолія 2006» – 2014. – 344 с.

41. Фінансовий менеджмент: навчальний посібник / за заг. ред. В.М. Бороноса. – Суми: Вид-во СумДУ, 2012. – 539 с.– Режим доступу: <http://fin.fem.sumdu.edu.ua/uk/finman2012.html>. 177

42.Фінансовий менеджмент: Підручник / А. М. Поддєрьогін, Білик М.Д., Буряк Л.Д. та ін.; ред. А. М. Поддєрьогін. – К.: КНЕУ, 2008. – 535 с.

43. Мошенський, С.З., Олійник О.В. Економічний аналіз [Текст]: підручник для студентів економічних спеціальностей вищих навчальних закладів / С.З. Мошенський, О.В. Олійник; за ред. д.е.н., проф., Заслуженого діяча науки і технік України Ф.Ф. Бутинця. – [2-ге вид., доп. і перероб.]. – Житомир: ПП "Рута", 2007. – 704 с

44. Костирко, Р. О. Контроль і аналіз в системі управління економічним потенціалом господарюючого суб'єкта: методологія та організація [Текст]: монографія / Р. О.Костирко. – Луганськ: вид-во СНУ ім. В. Даля, 2010. – 728 с.

45. Аналіз підприємницької діяльності [текст] : навчальний посібник / [за заг. ред. І.В. Сіменко, Т.Д. Косової] – К. : «Центр учбової літератури», 2013. – 384 с.

46. Данилюк М. О. Економічний аналіз: навч. посіб. / М.О. Данилюк, І.М. Метешоп, Л. С. Войтків, Т. М. Паневник, Ю. В. Буй. – Івано-Франківськ, 2018. – 316 с.

47. Єгорова О.В. Економічний аналіз: навч. посіб. / О.В.Єгорова, Л.О. Дорогань-Писаренко, Ю.М. Тютюнник. – Полтава : РВВД ПДАА, 2018. – 290 с.

48. Кіндрацька Г.І. Аналіз господарської діяльності: підручник. / Г.І. Кіндрацька, А.Г. Загородній, Ю.І. Кулиняк. – Львів : Видавництво Львівської політехніки, 2019. – 320 с.
49. Ковальчук К.Ф. Аналіз господарської діяльності: теорія, методика, розбір конкретних ситуацій. / К.Ф. Ковальчук. – Київ: ЦНПЛ, 2022. – 328 с.
50. Косова Т. Д. Організація і методика економічного аналізу. / Т.Д. Косова – Київ: ЦУЛ, 2019. – 528 с.
51. Кулик А. В. Теорія економічного аналізу: навч. посіб. / А.В. Кулик. – Київ, ДП «Вид. дім Персонал», 2018. – 452 с.
52. Микитюк В.М. Основи економічного аналізу: навч.-метод. посібник / за ред. В.М. Микитюка. – Житомир: Рута, 2018. – 440 с.
53. Бойко Є. І. Удосконалення системи управління витратами на підприємствах. Науковий вісник НЛТУ України. 2008. С. 139.
54. Кіндрацька Г. І. Економічний аналіз: теорія і практика: підручник / Г. І. Кіндрацька, М. С. Білик, А. Г. Загородній; за ред. проф. А.Г. Загороднього. – Львів: Магнолія 2016, 2018. – 440 с.
55. Костенко Т. Д. Економічний аналіз і діагностика стану сучасного підприємства: навч. посібник для ВНЗ / Т. Д. Костенко. – К. : Центр навчальної літератури, 2017. – 400 с.
56. Мних Є. В. Фінансовий аналіз: підручник / Є. В. Мних, Н. С. Барабаш. – К.: Київ. нац. торг.-екон. ун-т, 2018. – 536 с.
57. Мошенський С. З. Економічний аналіз: підручник / С. З. Мошенський, О. В. Олійник; за ред. Ф. Ф. Бутинця. – Житомир : ПП «Рута», 2017. – 704 с.
58. Савицька Г. В. Економічний аналіз діяльності підприємства: навч. посіб. / Г. В. Савицька. – К.: Знання, 2018. – 662 с.
59. Сопко В. В. Облік та аналіз в управлінні підприємством: підручник / В. В. Сопко, Г. М. Мельничук, Г. О. Науменко. – К.: Техніка, 2017. – 182 с.
60. Чернелевський Л. М. Економічний аналіз на підприємствах промисловості і торгівлі: підручник / Л. М. Чернелевський. – К.: Міленіум, 2019. – 312 с.

61. Belverd, E. Needles. Principles of accounting. – fourth edition / Belverd E. Needles, Henry R. Anderson, James C. Caldwell – Boston : Houghton Mifflin Company, 1990. – 1220 p.

62. Chernov, I. Accounting for property, plant and equipment: from acquisition disposal. All about accounting. 2002. №39 (041). pp. 25–27.

63. Douglas, J. McQuaig College Accounting. – fourth edition / J. Douglas. – Boston : Houghton Mifflin Company, 1989. 1019 p.

64. Drury, C. Management and cost accounting / C. Drury L. : Chapman & Hall, 1992. 874 p.

65. Palgrave R.H. Inglis. Dictionary of Political Economy / R.H.I. Palgrave. London: MakMillian, 1925. 223 p